

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vantaalaisten maahanmuuttajanaisten kokemukset sosiaalipalveluiden vaikutuksesta kotoutumiseen

Liljemark, Saija

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vantaalaisten maahanmuuttajanaisten kokemukset
sosiaalipalveluiden vaikutuksesta kotoutumiseen

Saija Liljemark
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Saija Liljemark

Vantaalaisten maahanmuuttajanaisten kokemukset sosiaalipalveluiden vaikutuksesta kotoutumiseen

Vuosi 2016 Sivumäärä 52

Maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on tällä hetkellä hyvin ajankohdainen aihe. Tässä laadullisen tutkimukseen perustuvassa opinnäytetyössä kuvataan maahanmuuttajanaisten näkemyksiä ja kokemuksia kotoutumisesta Vantaalle. Työn tavoitteena on tuoda esille maahanmuuttajanaisten näkemyksiä sosiaalipalveluista, joilla voidaan auttaa syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia kotoutumaan. Opinnäytetyö on osa Vantaan Nicehearts ry:n kulttuuri- ja sukupuolitietoisien aluekehityksen esiselvitystä, joka toteutettiin neljän kunnan alueella. Käyttämäni valmis aineisto perustuu Vantaalla syksyllä 2014 tehtyihin teemahaastatteluihin, joissa haastateltiin viittä aktiivista maahanmuuttajataustaista avainhenkilöä sekä yhtätoista syrjäytymisvaarassa olevaa maahanmuuttajanaista. Opinnäytetyössä pyritään kuvailemaan maahanmuuttajanaisten näkemyksiä käyttämällä tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysia.

Analyysissä nousi esille, että maahanmuuttajanaisten mukaan kotoutuminen on prosessi, johon kuuluu oppimista ja tottumista uuden kulttuurin tapoihin. Erityisen tärkeää on motivaatio kielenoppimiseen. Sosiaalipalveluista naiset korostavat Vantaan Nicehearts ry:n toimintaa luultavasti siitä syystä, että useimmat haastatelluista olivat olleet mukana yhdistyksen toiminnassa. Naiset ovat voineet jakaa ongelmiansa muiden kanssa ja saada apua matalan kynnyksen palveluissa, joihin on helppo tulla. Yleisesti he pitävät tärkeänä, että maahanmuuttajanaiset tulisivat kohdatuiksi sosiaalipalveluissa ja heidän tarpeensa otettaisiin huomioon.

Saija Liljemark

Immigrant women's experiences of the impact of social services on integration into the city of Vantaa

Year	2016	Pages	52
------	------	-------	----

The integration of immigrants into the Finnish society is a very current topic at the moment. This study, based on qualitative research, reflects on the opinions and experiences of immigrant women integration into the city of Vantaa. The objective of the study was to highlight immigrant women's opinions about the social services that help them in the risk of exclusion to integrate. The study is a part of the cultural and gender sensitive neighbourhood development preliminary study by the Vantaan Nicehearts association. The preliminary study took place in four municipalities. The material for the study was collected in Vantaa during autumn 2014 by using focused interviews. Five active key persons having immigrant backgrounds and eleven immigrant women who were at risk of exclusion were interviewed. This study is aimed at describing the opinions and experiences of the immigrant women in Vantaa by using content analysis.

Based on the outcome of the analysis, integration is a process that contains learning and getting used to the manners of the new culture. The motivation to learn the language is most important. The women highlighted the work of the Vantaan Nicehearts association compared to other social services. This might be due to the fact that most of them participated in the association's activities. The women have been able to share their problems with others and get help from accessible services that are easily reachable. Generally the women wished that immigrant women should be met with good interaction in the social services and their needs recognized.

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Maahanmuutto Suomessa ja maahanmuuttajat Vantaalla	7
3	Maahanmuuttajuus vaikuttaa naisen elämään ja identiteettiin	9
	3.1 Maahanmuuttajanaisen sosiaalinen ympäristö ja lähielämän haasteet	11
	3.2 Maahanmuuttajanaiset palvelujärjestelmän asiakkaina	12
4	Kotoutuminen ja kotouttaminen	14
	4.1 Lainsäädäntö määrittää kotouttamistoimia ja maahanmuuttajatyötä	15
	4.2 Kaupungin monikulttuurisuusohjelma ja vantaalaiset kotoutumispalvelut	16
	4.2.1 Vantaan kaupungin maahanmuuttajapalvelut.....	18
	4.2.2 Kolmas sektori ja yritykset	19
5	Opinnäytetyön toteutus.....	21
	5.1 Opinnäytetyön toteutusympäristö.....	21
	5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	23
	5.3 Opinnäytetyön laadullinen aineisto	24
	5.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi opinnäytetyön analyysimenetelmänä	25
	5.5 Sisällönanalyysin käytännön toteutus.....	26
	5.6 Analysoidun aineiston kuvaus	27
6	Maahanmuuttajanaisten näkemys kotoutumisesta ja sosiaalipalveluista	28
	6.1 Maahanmuuttajanaisten näkemys kotoutumisesta	28
	6.2 Tukea tarjoavat sosiaalipalvelut ja muut kotouttamista edistävät palvelut ..	30
	6.3 Maahanmuuttajanaisten saama apu ja palveluiden merkitys heille	32
7	Pohdinta ja johtopäätökset	36
	7.1 Luotettavuustarkastelu ja eettiset kysymykset.....	42
	7.2 Ammatillisen osaamisen kertyminen sekä oppimisprosessi	45
	Lähteet	48

1 Johdanto

Tällä hetkellä maahanmuutto ja maahanmuuttajien kotoutuminen on erittäin ajankohtainen aihe, joka on paljon esillä perinteisissä medioissa, mutta myös sosiaalisessa mediassa. Poliittisessa päätöksenteossa pyritään löytämään ratkaisuja muuttuneeseen tilanteeseen. Ulkomaan kansalaisten määrän lisääntyminen Suomessa on ollut suurta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, vaikka kansainvälisesti verrattuna Suomessa on vielä suhteellisesti vähän maahanmuuttajataustaisia asukkaita. (Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 300 000 rajan 2014.) Syyt maahanmuuttoon vaihtelevat runsaasti. Suurin osa vuoden 2015 hieman yli 20 000 oleskeluluvasta myönnettiin perhesiteen, opiskelun tai työn perusteella edellisvuosien tavoin. Erikoislaatuista viime vuodessa oli kuitenkin turvapaikanhakijoiden määrän kasvu: vuoden 2015 loppuun mennessä turvapaikkaa oli hakenut Suomesta 32 476 henkilöä, mikä oli suurinpiirtein kymmenkertainen määrä viime vuosiin verrattuna. (Maahanmuuttovirasto 2016.) Maahanmuutosta myös keskustellaan erittäin kärkevästi esimerkiksi sosiaalisissa medioissa, ja tilanne näyttää lähinnä vastakkainasetteluna maahanmuuton puolustajien ja vastustajien välillä. (Lahti 2014, 2.) Tässä tilanteessa olisi tärkeää tuottaa todenmukaista tietoa ja ottaa huomioon maahanmuuttajien omat näkymykset.

Opinnäytetyöni kuvaa maahanmuuttajanaisten näkemyksiä ja kokemuksia kotoutumisesta Vantaalle. Työn tavoitteena on tuoda esille maahanmuuttajanaisten näkemyksiä sosiaalipalveluista, joilla voidaan auttaa syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia kotoutumaan. Tarkastelen myös vantaalaisten sosiaalipalveluiden merkitystä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen Vantaalla. Maahanmuuttajanaiset käyttävät erilaisia kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, työllistymiseen ja koulutukseen liittyviä palveluita sekä kolmannen sektorin tuottamia palveluita. Aineistoni koostuu valmiista haastattelumateriaalista, joka on kerätty Vantaan Nicehearts ry:n kulttuuri- ja sukupuolitietoisen aluekehityksen esiselvityksessä Vantaalla syksyllä 2014.

Opinnäytetyöni on osa esiselvitystä, jonka tulosten pohjalta kehitettiin Naapuriäiti-hanke. Esiselvityksessä tehtiin arviointi- ja tarvekartoitus sekä suunniteltiin saatujen tulosten pohjalta uudentyypinen kulttuuri- ja sukupuolitietoinen aluekehittämishanke, jonka toimintalueeksi muodostui lopulta Vantaa, Espoo ja Lappeenranta. Syksyllä 2014 kerättiin tietoa avainhenkilöiltä, jotka ovat lupautuneet tekemään yhteistyötä Vantaan Nicehearts ry:n kanssa. Kartoitusta varten haastateltiin viranomaisia ja järjestötyöntekijöitä, jotka työskentelevät päivittäin maahanmuuttajanaisten kanssa. Selvityksessä lähetettiin lomakehaastattelut myös joillekin viranomaisille, jotka tekevät työtä maahanmuuttajanaisten parissa. Näiden lisäksi haastateltiin myös aktiivisia maahanmuuttajataustaisia avainhenkilöitä, joiden avulla löydettiin syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia. Syrjäytymisvaarassa olevat naiset olivat kartoituksen neljäs haastateltu ryhmä. (Saksela-Bergholm 2015.)

Opinnäytetyössäni käsitellään ensin maahanmuuttoa Suomessa ja Vantaalla. Yhteiskunnalliselta tasolta siirrytään maahanmuuttajuuden vaikutuksiin naisen elämässä ja sosiaalipalveluiden asiakkaana. Teoreettisessa osuudessa käsitellään lisäksi kotoutumista ja kotouttamista, erityisesti Vantaalla tehtyä kotouttamistyötä ja sitä määrittäviä lakeja, ohjelmia ja muita tekijöitä. Sitten kuvaillaan opinnäytetyön toteutusta, johon kuuluu kuvaus toteutusympäristöstä, opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteista, käyttämästäni laadullisesta aineistosta ja aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä analyysimenetelmänäni sekä tutkimusprosessistani ja analysoidusta aineistosta.

Tämän jälkeen kuvaillaan sisällönanalyysin avulla saatuja tuloksia, eli mitä asioita maahanmuuttajanaisten haastatteluaineistosta nousee koskien opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä. Pohdinta ja johtopäätökset -luvussa käsitellään tutkielman tuloksia, niiden suhdetta aikaisempaan tutkimukseen ja Vantaan sosiaalipalveluihin sekä opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä. Näkökulma laajentuu takaisin yhteiskunnalliselle tasolle. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni ovat maahanmuutto ja erityisesti maahanmuuttajanaiset sekä kotoutuminen. Työssä käsitellään myös maahanmuuttajatyön eri areenoita, joihin kuuluu muun muassa kolmas sektori.

Kiinnostukseni tähän aiheeseen lähti aikaisemmista kokemuksistani maahanmuuttajatyön saralla. Olin kiinnostunut tekemään opinnäytetyötä tästä aiheesta, koska olin suuntautunut opinnoissani marginalisaatioon, aikuissosiaali- ja maahanmuuttajatyöhön. Marginalisaation ja syrjäytymisen syventävissä opinnoissa tein hanketyöskentelyä Niceheartsilla, ja tekemäni kartoituksen perusteella haettiin rahoitusta kyseessä olevalle esiselvitykselle. Työelämän yhteistyöhenkilönäni oli Vantaan Nicehearts ry:n projektikoordinaattori Margarita Sakilayan-Latvala. Myös Sanna Saksela-Bergholm Helsingin yliopistolta on antanut minulle paljon neuvoja opinnäytetyöprosessin aikana.

2 Maahanmuutto Suomessa ja maahanmuuttajat Vantaalla

Suomen kehitys maastamuuttomaasta maahanmuuttajia vastaanottavaksi maaksi on ollut hiddasta. Suomi ei ole ottanut aikaisemmin vastaan paljonkaan pakolaisia ja suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan on ollut varauksellista. Lähihistorian aikana Suomesta on lähdetty toisiin maihin esimerkiksi töihin. Sata vuotta sitten paljon suomalaisia erityisesti maaseudulta lähti Pohjois-Amerikkaan ja hieman myöhemmin myös Etelä-Amerikkaan, Uuteen-Seelantiin ja Australiaan työn perässä. Toisen maailman sodan jälkeen ihmisiä muutti Ruotsiin. Erityisesti 1960-luvulla muuttoliike oli vilkasta, mikä johti jopa väestön vähenemiseen. (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 10.) Yli miljoona henkeä on muuttanut Suomesta lähihistoriassa.

Suomessa olisi yli 7 miljoonaa henkeä, jos emme olisi menettäneet muuttajia ja heidän jälkikasvuun. (Söderling 2013, 18-19.)

Usein unohdetaan, kuinka kansainvälinen maa Suomi on ollut Ruotsin vallan ja autonomian aikaan. Vuonna 1870 12 prosenttia Helsingin väestöstä oli venäläisiä. Maahanmuuttajat ovat olleet kehittämässä Suomen teollisuutta ja kulttuuria jo ennen itsenäisyyttä ja sen alussa. Toisen maailmansodan jälkeen Suomi kuitenkin ikään kuin sulkeutui maahanmuutolta. Maahanmuuttajia, suurimmaksi osaksi paluumuuttajia, alkoi tulla uudelleen 1970-luvulla. (Räty 2002, 29-30.) Suomi otti ensimmäisen kerran vastaan pakolaisia 1970-luvulla Chilestä ja vuosikymmenen lopulla Vietnamista. 1980-luvun alkuun asti maastamuutto oli kuitenkin maahanmuuttoa suurempaa. Maahanmuuton lisääntymiseen vaikuttivat 1990-luvun sodat ja muut kriisit, joiden takia turvapaikanhakijoita alkoi hakeutua myös Suomeen. Pakolaisten ja heidän perheenjäsentensä muutto lisääntyi 1990-luvulla. Suurimmat ryhmät olivat somalialaisia, entisen Jugoslavian alueen asukaita, iranilaisia ja irakilaisia. Inkerinsuomalaiset ja heidän perheenjäsenensä olivat saaneet luvan tulla paluumuuttajina Suomeen vuonna 1990, mikä myös lisäsi maahanmuuttoa. (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 10-11.)

Vuonna 2014 ulkomaalaistaustaisia henkilöitä asui Suomessa 322 700. Ensimmäisen polven määrä ulkomaalaistaustaisista oli 85 prosenttia, joten ulkomaalaistaustaisten Suomessa syntyneitä lapsia on 49 400. (Ulkomaalaistaustaiset.) Suurimmat vieraskielisten ryhmät vuonna 2014 olivat venäjä, viro, englantia, somalia ja arabia. Venäjää puhui äidinkielenään lähes 70 000 henkilöä ja viroa 46 000. (Vieraskieliset.) Eniten ulkomaista syntyperää olevia on suurimassa kaupungeissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudulla asuu lähes puolet, 48 %, kaikista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä. (Sutela & Larja 2015.) Esimerkiksi 15 prosenttia helsinkiläisistä peruskoululaisista on vieraskielisiä. (Söderling 2013, 19.)

Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 tutki maahanmuuton syitä haastattelemalla Suomessa vakituisesti asuvia ulkomaista syntyperää olevia henkilöitä. Yli puolet ulkomaalaistaustaisista oli tullut Suomeen perhesyistä, eli perheen, rakkauden tai seurustelun takia. Perhesyiden takia tulleista vajaa yksi neljäsosa oli tullut Suomeen alle 15-vuotiaana perheensä kanssa. Työn vuoksi oli muuttanut vajaa viidennes ja joka kymmenes opiskelun takia. Noin yksi kymmenestä oli muuttanut pakolaisuuden, turvapaikan hakemisen tai kansainvälisen suojelun tarpeen vuoksi. Tiedot perustuvat vuonna 2014 Suomessa vakituisesti asuneiden henkilöiden haastatteluihin, joten tänä vuonna saapuneita turvapaikanhakijoita ei ole otettu huomioon tutkimuksessa. Kahdeksan prosenttia oli vastannut, että maahanmuuttoon liittyy joku toinen syy. Tähän joukkoon kuului esimerkiksi paluumuuttajia. (Sutela & Larja 2015.)

Tutkimuksessa huomattiin myös eroa naisten ja miesten maahanmuuton syissä. Miehet vastasivat muuttaneensa työn tai opiskelujen takia Suomeen kaksi kertaa niin usein kuin naiset. Myös pakolaisuus oli miehillä useammin muuton syynä. Perhesyyt olivat olleet taas naisille selvästi tärkeämpi muuton syy kuin miehille. Heistä kaksi kolmasosaa oli tullut perheen ja rakkauden perässä. Kuudella prosentilla kaikista vastaajista muuton taustalla oli useampia syitä. (Sutela & Larja 2015.)

Vantaa on nykyään Suomen monikulttuurisin kaupunki. Maahanmuuton lisääntyminen näkyy tilastotiedoissa. 1990-luvun lopulla vieraskielisten määrä alkoi kasvaa ja ohitti vuonna 1999 ruotsinkielisten määrän. Nykyisin vieraskielisten määrä on nousussa, kun taas suomen ja ruotsin kielisten määrä on vähenemässä. Vuonna 2015 vieraskielisten osuus väestöstä oli 14,4 prosenttia, eli 30 262 henkilöä. Vantaan väestöstä 12,8 prosenttia oli syntynyt ulkomailla. Osuus on suurempi kuin missään muussa Suomen kunnassa. Eniten vieraskielisiä on Hakunilassa, 21,3 prosenttia. Vantaalla puhutaan suomen, ruotsin ja saamen lisäksi 112 muuta kieltä. Viron ja venäjän kielisiä on enemmän kuin ruotsin kielisiä. Heitä on kaikista vieraskielisistä 43 prosenttia. Muita isoja kieliryhmiä ovat somalia (7,2 %) ja albania (5,6 %). Sukupuolten välinen ero korostuu thainkieltä puhuvissa, joista 84 prosenttia on naisia. (Parviainen 2015, 14-16.)

Vuonna 2015 77 prosenttia Vantaan väestöstä kuului perheisiin. Heistä kolmasosa oli lapsia. 32 prosenttia vuonna 2014 solmituista avioliitoista oli sellaisia, että vähintään toinen puolisoista oli jotain muuta kansallisuutta kuin suomalainen. Näistä eniten oli virolaisten parien avioliittoa, ja toiseksi eniten suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen välisiä avioliittoja. Eri-laisten parien kombinaatioita oli kuitenkin 144. (Parviainen 2015, 22-23.) Vantaan maahanmuuttajat ovat näin ollen hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluu monenlaisia ihmisiä, jotka ovat tulleet Suomeen vaihtelevista syistä.

3 Maahanmuuttajuus vaikuttaa naisen elämään ja identiteettiin

Maahanmuuttajuudella on vaikutusta yksilön identiteettiin vaihtelevalla tavalla. Yhteistä kaikille maahanmuuttajille on muutosta aiheutuva stressi, mikä saattaa aiheuttaa tarvetta erilaisille palveluille. Maahanmuuttajataustaisten on kuitenkin usein vaikeampi hyödyntää niitä. Kotimaan jättäminen, ja esimerkiksi perheen ja muiden tuttujen asioiden jääminen taakse aiheuttavat räsytystä ja ehkä huolta. Lisäksi uudessa maassa arkisetkin asiat ovat usein erilaisia. Oman kulttuurin tavat, arvot ja normit eivät päde täällä. Kieltä ei voi ymmärtää välittömästi, mikä aiheuttaa henkistä räsytystä. Uuteen maahan asettuminen on pitkä prosessi ja sen aikana henkilö käy läpi monenlaisia vaiheita. (Schubert 2013, 63-64.)

Kulttuurishokilla viitataan vaiheittaiseen prosessiin, joka käydään läpi uuteen ympäristöön sopeutumisen aikana. Pakolaiskriisillä tarkoitetaan pakolaisten kokemaa prosessia. Sekä maahanmuuttajan kanssa työskentelevälle, että henkilölle itselleen on hyödyksi ymmärtää, kuinka kulttuurishokin vaiheet voivat vaikuttaa yksilön reaktioihin. Prosessi on yksilöllinen ja siihen vaikuttavat esimerkiksi muuton syyt: tilanne on erilainen vapaaehtoisesti muuttaneen henkilön ja mahdollisesti traumatisoituneen pakolaisen välillä. Kulttuurillisen eron suuruus lähtö- ja muuttomaan välillä, henkilön kielitaito, koulutus, persoonallisuus sekä lähiympäristön tuki vaikuttavat sopeutumiseen. Suuri merkitys on ympäristön positiivisella suhtautumisella. (Räty 2002, 120.)

Kulttuurishokin vaiheet ja niiden kesto sekä voimakkuus ovat yksilöllisiä. Prosessin mallissa kuvataan kuherruskuukausivaihetta ja torjuntavaihetta, joiden kautta päästään tasapainonhakuvaiheeseen ja useamman kulttuurin hallintavaiheeseen. Sopeutumisen polku kulkee siis innostuksen ja optimismin kautta turhautumiseen ja vanhan kulttuurin ihannointiin. Näiden jälkeen henkilö vihdoinkin hyväksyy uuden elämäntilanteen mahdollisuudet ja rajoitukset sekä osaa tasapainottaa elämäänsä vanhan ja uuden kulttuurin välillä. (Räty 2002, 120.)

Maahanmuuttajan on aina selvittävä monenlaisista eteen tulevista esteistä. Maahanmuuttoa Suomeen ensinnäkin rajoitetaan monilla tavoilla. Ulkomaalaislaissa (301/2004) määritellään ulkomaalaisen maahantuloa ja maasta lähtöä sekä oleskeluun ja työntekoon liittyviä asioita. Laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) käsitellään ulkomaalaisia, jotka tulevat Suomeen ja hakevat kansainvälistä suojelua. Omat ja perheen jäsenten oleskelulupa- ja turvapaikanhakuprosessit ovat monen maahanmuuttajan edessä kotoutumisajalla. Maahanmuuttajan oletetaan integroituvan samaan aikaan esimerkiksi suomalaiseen työelämään.

Jotta sopeutuisi mahdollisimman hyvin, on tärkeää oppia toimimaan uudessa ympäristössä. Siihen voidaan tarvita erilaisia maahanmuuttajille tarkoitettuja kotoutumispalveluita, joita onkin järjestetty monenlaisia kaikille yhteisten peruspalvelujen lisäksi. Esimerkiksi Vantaalla kehitetyssä toimintamallissa pienten lasten vanhemmat voivat osallistua kielenopetukseen avoimissa päiväkodeissa, koska lastenhoito on järjestetty. Samalla äidit saavat ohjausta ja heille voidaan tehdä myös alkukartoituksia. Toimintamallin myötä vanhemmat saavat kontakteja muihin lähiympäristön vanhempiin sekä myös palveluihin. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 34.)

Haastavinta sopeutuminen uuteen maahan on pakolaisilla, koska he eivät ole jättäneet kotiaan, ja usein myös perheenjäseniään, omasta halustaan. Tutkimuksissa on käynyt ilmi, että pakolaisten mielenterveys on heikompi kuin muilla maahanmuuttajilla ja valtaväestöllä.

Varsinkin ero perheenjäsenistä vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin. Jotkut pakolaisista onnistuvat saamaan perheenjäseniään Suomeen perheen yhdistämisen kautta, tai muilla tavoilla. Myös läheisten tapaaminen voi olla ristiriitainen vuosien jälkeen. (Schubert 2013, 68.) Suomessa pakolaisten perheenyhdistäminen on vuosien prosessi, jonka on havaittu vaikuttavan negatiivisesti perheenyhdistäjän kotoutumiseen. (Schubert 2013, 72-74.)

Traumaattiset kokemukset ovat yleisiä pakolaisuuden kokeneilta, mikä lisää myös mielenterveyden horjumista. Tutkimusten mukaan erityisesti maahanmuuttajanaiset kuitenkin käyttivät vähemmän mielenterveyspalveluita kuin kokivat tarvitsevansa. Maahanmuuttajuus vaikutti eri tavalla nuorten ja vanhempien naisten mielenterveyteen. Nuorilla tasapainottelu vanha ja uuden kulttuurin välissä aiheutti ristiriitoja kun taas iäkkäät eivät olleet voineet työstää kokemiaan traumoja, mikä aiheutti oireilua myöhemmin elämässä. (Schubert 2013, 72-74.)

3.1 Maahanmuuttajanaisten sosiaalinen ympäristö ja lähiöelämän haasteet

Suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajataustaisista ihmisistä asuu kaupungeissa ja he ovat useimmiten keskittyneet niin sanottuihin lähiöihin. Vantaallakin maahanmuuttajia on eniten Hakunilassa, josta löytyy runsaasti vuokra-asuntoja. Hyvät asumisolosuhteet ja kotoutuminen ovat yhteydessä toisiinsa. Maahanmuuttajan onnistuneeseen kotoutumiseen vaikuttavat erilaiset tekijät, jotka muodostuvat sekä henkilön itsensä tiedoista ja taidoista, että myös ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista ja resursseista. Näihin kuuluvat koulutuksen ja työn lisäksi kunnolliset asumisolosuhteet, jotka ovat lähtökohtana henkilön ja perheen kotoutumiselle. (Katisko 2013, 112.) Maahanmuuttajan tulee tottua suomalaisen asuinympäristön sääntöihin. Suomen Pakolaisavun naapuruussovittelussa pyritään vähentämään maahanmuuttajataustaisten asumisen ongelmia selvittämällä naapuruston välisiä riitoja ja levittämällä maahanmuuttajille tietoa asumisesta Suomessa (Huhtinen 2015, 1). Toisaalta omalla ympäristöllä, sen tarjoamalla palveluilla ja sosiaalisella elämällä, voi olla suuri vaikutus kotoutumiseen.

Maahanmuuttajan hyvinvointiin vaikuttaa sosiaalisen tuen saaminen. Sekä maahanmuuttajien omat yhteisöt että valtaväestön kanssa solmitut kontaktit voivat edistää muuttajan henkistä hyvinvointia. Maahanmuuttajan sopeutumisessa kielitaidolla ja sosiaalisilla verkostoilla on yhteyttä. Vaikka maahanmuuttaja kuuluisikin etniseen yhteisönsä, hän voi olla valtaväestön verkostojen ulkopuolella, jos kielitaito on huono. Yksi vaikeimmista maahanmuuton luomista haasteista liittyy sosiaalisten verkostojen luomiseen uudessa asuinmaassa. Usein maahanmuuttajat pitävät kuitenkin yhteyttä samaan etniseen ryhmään kuuluvien kanssa ja saavat yhteisöltä monenlaista tukea. (Liebkind ym. 2004, 93, 96, 99.) Kotoutumisessa ja kielen oppimisessa erittäin tärkeitä ovat kontaktit valtaväestöön. Toisaalta syrjintäkokemukset voivat lisätä maahanmuuttajan syrjäytymisriskiä.

Suomen kielen oppiminen vaatii suhteita suomen kieltä äidinkielenään puhuviin. Tutkittaessa kolmen maahanmuuttajaryhmän, venäläisten, virolaisten ja etniseltä taustaltaan suomalaisten, kotoutumista Suomeen tultiin siihen tulokseen, että valtaväestön kielteiset asenteet ja syrjintä voivat vaikeuttaa maahanmuuttajien kielten oppimista. Ennakkoluulot ja syrjintä voivat vaikuttaa myös maahanmuuttajien henkiseen hyvinvointiin ja kotoutumisen onnistumiseen. Oman maalaisten yhteisö on tärkeässä roolissa syrjintätilanteesta selviämiseen. Tutkimuksen mukaan syrjäytymisen riskiltä suojaavia tekijöitä olivat hyvä suomen kielen taito, pitkä asumisaika Suomessa sekä ystävyyssuhteet sekä omaan etniseen ryhmään että valtaväestöön. Henkilöillä, joilla oli sekä suomalaisia että oman maalaisia ystäviä, oli harvimmin syrjäytymisriskejä. Sekä yksipuoliset verkostot että verkostojen puute kokonaan aiheuttivat syrjäytymisriskiä. (Liebkind ym. 2004, 278-282.)

Suurin osa tutkituista oli sitä mieltä, että maahanmuuttajan menestys työelämässä, missä onnistumista pidetään yleisesti tärkeimpänä kotoutumisen mittarina, riippuu omasta toiminnasta ja suomen kielen taidosta. Näin ollen olisi erityisen tärkeää painottaa kotouttamisessa Suomen kielen oppimista. Toisaalta mitä paremmin maahanmuuttaja osasi suomea, sitä enemmän hän oli kokenut syrjintää. Tämä saattaa liittyä siihen, että kielitaidon lisääntyessä on helpompi tunnistaa syrjiviä puhetapoja. (Liebkind ym. 2004, 286-287.)

Vaikka suomenkieliset suhteet ovat tärkeitä kotoutumisen tukemisessa ja suomen kielen oppimisessa, myös saman taustan omaavat ystävät voivat antaa tärkeää henkistä tukea maahanmuuttajanaishelle. Puukon mukaan maahanmuuttajanaishet kokivat samaan etniseen taustaan kuuluvat läheisemmiksi kuin muut tuttavat. Samaan etniseen ryhmään kuuluvia ystävyyksiä syntyi yhteisten tuttavien kautta. Suomalaisia tuttavina maahanmuuttajanaishet olivat saaneet erityisesti työpaikalta. (Puukko 2014, 66-67.)

3.2 Maahanmuuttajanaishet palvelujärjestelmän asiakkaina

Maahanmuuttajanaishet käyttävät erilaisia sosiaalipalveluita varsinkin Suomessa asumisen alkuvaiheessa. Monet maahanmuuttajanaishet kokevat asioimisen eri virastoissa haastavaksi, kuten käy ilmi esimerkiksi Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta. Vuonna 2012 tehdyn Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Maahanmuuttajien terveys -ja hyvinvointitutkimukseen osallistui tuhat venäläistaustaista, tuhat somalitaustaista ja tuhat kurditaustaista henkilöä. Julkaisussa Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi tutkimustuloksia verrattiin koko väestön kattavaan Hyvinvointi 2011-tutkimukseen. (Castaneda, Rask, Koponen ym. 2012.)

Tutkimuksessa kävi ilmi, että työssäkävien osuus kaikissa tutkituissa maahanmuuttajien ryhmissä oli pienempi kuin tutkimuskuntien koko saman ikäisessä väestössä. Vastaajien keskuudessa koulutusta pidettiin tärkeänä työllistymisen, paremman toimeentulon ja yleisemminkin osallisuuden kannalta. Somalinaisten koulutustausta oli vähäisin kaikista ryhmistä - kolmasosa ei ollut käynyt koulua laisinkaan. Sukupuoliero näkyi erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä. Myös kotiäitiys oli yleistä, erityisesti somalinoisilla. (Castaneda, Rask, Koponen ym. 2012, 56-57.) Suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisen sekä Internetin käytön vaikeuksia oli erityisesti somali- ja kurdiniaisilla. Lisäksi lähes kolmasosa kurdi- ja venäläistaustaisista henkilöistä sekä joka kuudes somalitaustaisista koki hankalaksi asioimisen eri virastoissa. (Castaneda, Rask, Koponen ym. 2012, 9.)

Asioimisen vaikeudet voivat johtua monista asioista, mutta yksi syy voisi olla kielitaidon puute. Vaikka tulkki olisikin käytettävissä muita syitä voi olla esimerkiksi yksinkertaisesti tiedon puute suomalaisesta yhteiskunnasta ja palveluista sekä siitä, kuinka niitä käytetään. Koska maahanmuuttajanaisten lähtökohdat ovat tutkitusti vaikeammat kuin monella muulla ryhmällä, heitä pitää tukea kotoutumisessa ja uuden elämän aloittamisessa Suomessa. Palveluja kunnissa järjestetään vastaamaan maahanmuuttajaväestön tarpeisiin. Myös esimerkiksi kotouttamislaissa on määritelty, että maahanmuuttajat ovat oikeutettuja tiettyihin kotouttamista edistäviin toimenpiteisiin.

Palveluilla pyritään pienentämään eri ryhmien hyvinvointieroja, mutta kehitys on menossa siihen suuntaan, että jotkut saavuttavat palvelut huonommin kuin toiset. Palvelujärjestelmän muutokset, kuten kuntien vastuun lisääminen palveluiden järjestämisestä ja sen myötä ostopalvelujen yleistyminen, tekevät palveluista entistä vaikeampia saavuttaa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Palveluihin hakeutumista ja niiden käyttöä voivat vaikeuttaa erilaiset asiat.

Kaikkein pienituloisimmilla ei ole aina varaa hakeutua palveluihin asiakasmaksujen tai matkakulujen takia. Jos palveluista tiedotetaan ainoastaan internetissä, joillain asiakkaila ei ole tietoa ja taitoa löytää sitä. Palvelut voivat olla myös fyysisesti liian vaikeasti saavutettavia. Lisäksi kielitaidon puute vaikeuttaa palveluvaihtoehtojen ymmärtämistä tai niiden käyttämistä. Esimerkiksi pakolaisilla voi olla monenlaisia mielenterveysongelmia johtuen pakolaisuudesta, mutta mielenterveyspalveluja on vaikea saada omalla äidinkielellä. Hoitamattomien ongelmien takia maahanmuuttajan on todella vaikea käyttää hyödyksi kotoutusaika ja esimerkiksi oppia suomen kieli. Lisäksi palveluiden käyttäjät voivat kohdata sekä työntekijöiden että yhteiskunnan puolelta asenteita, jotka tekevät palveluiden käytöstä hankalaa. Kaikille tarkoitettujen yleisten palvelujen lisäksi palvelujärjestelmässä on oltava myös muita kohdennettuja palveluita ja toimia, joilla pyritään vastaamaan eri käyttäjäryhmien monenlaisiin tarpeisiin ja parantaa palvelujärjestelmän oikeudenmukaisuutta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

4 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Tutkimuksessa ja viranomaisten puheessa käytetään useita termejä kuvaamaan maahanmuuttajan asettumista uuteen yhteiskuntaan ja elinympäristöön. Integraatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan läpi käymää prosessia, jonka aikana asetutaan uuteen maahan ja tullaan osalliseksi eri yhteiskunnan osa-alueista. Kotoutumiseen viitataan usein tarkoitettaessa maahanmuuttajan osallistumista uuden elinympäristönsä toimintaan samaan aikaan oman kulttuurinsa ja kielen säilyttäen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.)

Sisäministeriön sivuilla kotoutumista kuvataan uuteen maahan ja kulttuuriin asettumisena sekä uusien tietojen, taitojen ja toimintatapojen oppimisena. Nämä taidot auttavat osallistumaan aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Prosessi on tietysti yksilöllinen, mutta erityisen tärkeää kaikille on kielitaidon saavuttaminen sekä tieto suomalaisesta yhteiskunnasta. Yhteiskunnan eri viranomaiset auttavat maahanmuuttajia erilaisilla kotouttamistoimilla, joiden tavoitteena on yhteiskunnan jäsen, joka tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa. Viranomaisten toimia ohjaa laki kotouttamisen edistämisestä. (Sisäministeriö 2015.)

Suomalainen sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmä koostuu monenlaisista toimijoista ja organisaatioista, joiden muodostamaa palveluviidakkoa ei ole aina helppo hahmottaa. Vakiintuneiden julkisten palveluiden lisäksi on yhä enemmän erilaisia määräaikaista hankemuotoisia projekteja. Enää kunta ei aina tuota itse kaikkia palveluja, vaan on siirretty erilaisiin tilaaja-tuottajamalleihin, joissa kunta on tilaajan roolissa. (Juhila 2008, 14.) Juhila kuvaa maahanmuuttajatyötä moniammatillisena työnä, jota määrittää lainsäädäntö (esimerkiksi laki kotoutumisen edistämisestä). Kunnan vastuulla on kotoutumispalveluiden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta, ja se myös järjestää kotoutumista edistäviä palveluja maahanmuuttajille. Näihin voivat kuulua ohjaus, neuvonta ja kotouttamistoiminta. Myös TE-palvelut huolehtivat kotouttamista edistävästä työvoimapaalveluista, ja lisäksi maahanmuuttajatyötä tehdään paljon kolmannen sektorin organisaatioissa ja seurakunnissa. Myös vastaanottokeskuksissa tehdään moniammatillista maahanmuuttajatyötä. (Juhila 2008, 35-37.)

Syksyllä 2015 Suomeen tuli tavallista paljon enemmän turvapaikanhakijoita, mikä lisää myös kaikenlaisten kotoutumispalveluiden tarvetta. Maahan tuli 32 476 turvapaikanhakijaa, kun aikaisempina vuosina hakijamäärä on jäänyt 3000 - 5000 henkilöön. (Maahanmuuttovirasto 2015.) Syksyn aikana Suomeen on perustettu lukuisia uusia vastaanottokeskuksia. Suomen Punainen Risti hallinnoi lokakuun alussa 57 vastaanottokeskusta ja hätämajoitusyksikköä, joissa työskenteli 1100 työntekijää, vaikka elokuun alussa Punaisen Ristin vastaanottokeskuksia oli kuusi ja niissä työskenteli 160 henkilöä. (Kovanen 2015.) Vuoden 2015 lopussa vastaanottokeskuksia oli 144. (Snellman 2016.)

4.1 Lainsäädäntö määrittää kotouttamistoimia ja maahanmuuttajatyötä

Kotouttamista eli viranomaisten toimia, joilla pyritään edistämään maahan muuttaneiden kotoutumista, määrittelee laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Lain ajatuksena on, että kaikki kotoutumistoimia ja -palveluita tarvitsevat maahanmuuttajat voivat niitä saada. Maahanmuuttaja on oikeutettu saamaan perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta sekä ohjausta ja neuvontaa. Lain mukaan jokainen maahanmuuttaja on oikeutettu alkukartoitukseen, jonka perusteella kotoutumistukea tarvitseville tehdään kotoutumissuunnitelma. Siihen kirjataan maahanmuuttajan tarvitsemat tukitoimet, kuten kielikoulutus. Kotoutumissuunnitelma on tehtävä ja sen toimenpiteitä alettava toteuttaa kolmen, tai poikkeustapauksissa viiden, vuoden sisällä oleskeluluvan saamisesta. Sen aikana maahanmuuttaja voi saada kotoutumistukea. (Laki kotoutumisen edistämiseksi 2010.) Kotoutumislakiin perustuen valtio on laatinut ensimmäisen valtion kotouttamisohjelman vuosiksi 2012 - 2015. Kotouttamisohjelmassa korostetaan työn ja koulutuksen merkitystä kotoutumisessa. Tavoitteena on ehkäistä eri ryhmien eriarvoistumista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) tavoitteena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia, osallisuutta ja sosiaalista turvallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta. Myös sosiaalihuoltolaissa määritellään, että asiakkaan kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta on huomioitava; arvioitaessa asiakkaan etua on lain mukaan kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka voidaan parhaiten turvata näiden asiakkaan taustaan liittyvien seikkojen huomioiminen. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) määrittelee, kuinka asiakasta tulee kohdella sosiaalialan julkisissa ja yksityisissä palveluissa. Lain tarkoituksena on asiakaslähtöisyyden ja luottamuksellisuuden edistäminen sekä tuoda julki asiakkaan oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Lain mukaan asiakasta on kohdeltava sosiaalipalveluissa syrjimättä, hänen ihmisarvoaan, vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioittaen. Myös asiakkaan toiveet, mielipiteet, yksilölliset tarpeet sekä äidinkieli ja kulttuuritausta tulee huomioida sosiaalipalveluissa. Asiakkaalle on kerrottava hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä eri vaihtoehtoista asiakkaana. Jos asiakas ja työnantaja eivät ymmärrä toisiaan, asiakastilanteessa on mahdollista käyttää tulkkia. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000.)

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ohjaa viranomaisten toimintaa erilaisten vähemmistöjen osalta. Siinä määrätään, että viranomaisten velvollisuus on edistää yhdenvertaisuutta, ja ehkäistävä näin kenenkään joutumista huonompaan asemaan taustansa vuoksi. Viranomaiset ovat myös velvollisia laatimaan suunnitelman yhdenvertaisuuden edistämiseksi toiminnassaan. Koulutuksen järjestäjät ja työnantajat ovat velvollisia edistämään yhdenvertaisuutta oppilaitoksissa ja työpaikoilla. Positiivinen erityiskohtelu on sallittua, kun sillä pyritään edistämään

yhdenvertaisuutta. Lain tavoitteena on myös vahvistaa syrjinnän kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturvaa laissa määritellyissä syrjintätilanteissa. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.) Vähemmistöryhmille voidaan räätälöidä erilaisia erityistoimia, kuten oikeus tulkkiin tietyissä tilanteissa, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen. Näin kaikki voivat osallistua täysipainoisemmin yhteiskunnan toimintaan. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.)

4.2 Kaupungin monikulttuurisuusohjelma ja vantaalaiset kotoutumispalvelut

Vantaan kaupunki täyttää kotoutumislain määrittelemät velvollisuutensa tekemällä alkukartoituksia maahanmuuttajille, sekä määrittelemällä monikulttuurisuusohjelmassaan kotouttamisohjelman sisällön. Tämän hetkinen ohjelma on tehty vuosille 2014-2017. Lisäksi kaupungilla on lain mukaan vastuu huolehtia palveluiden soveltuvuudesta myös maahanmuuttajille. Kotoutumisen järjestämisen lisäksi kaupunki kehittää ja arvioi toimintaansa muuttajien kotoittamiseksi. Kaupunki toimii yhteistyössä Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017.)

Vantaan monikulttuurisuusohjelmassa määritellään suuntaviivoja monikulttuurisuudelle ja kotoittamiselle. Niihin kuuluvat kotoittamisen laajeneminen, monipuolistuminen ja keveneminen, monikulttuurisen ilmapiirin vahvistuminen, kotoutumispalvelujen joustaminen, yhteistyön koordinoiminen sekä tilasto- ja tutkimustiedon hyödyntäminen paremmin. Ohjelma on jaettu kolmeen pilariin, jotka määrittelevät käytännön tavoitteita, tekoja ja kaupungin toimialojen vastuualueet. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 4-5.) Kotoittamisessa ja monikulttuurisuudessa Vantaalla korostetaan siis ohjelman mukaan työelämän sopeutumista monikulttuurisuuteen sekä maahanmuuttajien sopeutumista suomalaiseen työelämään, suvaitsevuuden ja hyvien suhteiden vaalimista asumisyhteisöissä, erityisesti perheille tarkoitettuja toimivia palveluja sekä yhteistyön vaalimista pääkaupunkiseudulla, kansainvälisellä tasolla ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 4.)

Uuden kotoittamislain koskiessa aikaisempaa suurempaa joukkoa vantaalaisia kaupunki pyrkii keventämään ja monipuolistamaan kotoittamispalveluita. Kotoittamispalvelut koostuvat tulevaisuudessa kaupungin palveluiden lisäksi järjestöistä ja vapaaehtoistyöstä sekä mahdollisesti myös yritysten palveluista. Neuvontaa annetaan yhteispalvelussa osana asukkaiden yleisneuvontaa sekä järjestöissä. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 8.)

Vantaan kaupungin päämääränä on eri-ikäisten osaamisen ja työelämävalmiuksien kehittäminen. Ensisijaisena tavoitteena on nostaa maahanmuuttajataustaisten työllisyysastetta, johon edellytyksenä on kotimaisten kielten opetuksen lisääminen kaikilla tasoilla. Lisäksi kehitetään maahanmuuttajanuorten ohjausta työelämään ja opiskeluun sekä maahanmuuttajien yrittä-

juyttä. Kaupunki pyrkii palkkaamaan maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä ja kehittämään monimuotoisuustaitoja. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 6.)

Toisena päämääränä on kehittää viihtyisää ja turvallista kaupunkia, mihin pyritään ottamalla asukkaat mukaan palveluiden ja ympäristön suunnitteluun sekä huomioimalla perheitä entistä paremmin. Näin vahvistetaan sosiaalista eheyttä. Asukkaita pyritään innostamaan mukaan järjestöihin ja asukastilaisuuksiin sekä näin luomaan mahdollisuuksia asukkaiden kohtaamiselle. Kaupunki pyrkii vahvistamaan yhteistyötä eri tasoilla esimerkiksi kansainvälisellä tasolla, valtion kanssa, pääkaupunkiseudulla sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 7-8.)

Vantaan tavoitteena on, että ensisijaisesti palvelut ovat kaikille yhteisiä, mutta tarvittaessa myös erityispalvelut täydentävät niitä. Tähän pyritään muun muassa tehostamalla ohjausta ja neuvontaa sekä ottamalla kansainväliset asukkaat mukaan palveluiden suunnitteluun esimerkiksi maahanmuuttajafoorumeissa. Perheet huomioidaan kotoutumisessa lisäämällä avoimien päiväkotien roolia. Ehkäisemällä segregatiota ja turvaamalla alueiden monimuotoisuus esimerkiksi asunto-ohjelmalla ja yleiskaavalla luodaan viihtyisiä ja turvallinen asuinympäristö. Järjestöjen kotoutumis- ja kulttuuriryötä tuetaan sekä tehdään näkyväksi Vantaalla. Laajentamalla Sporttia kaikille- toimintaa ja tiedottamalla harrastusmahdollisuuksista madalletaan maahanmuuttajien kynnystä harrastuksiin. Kehittämällä kohtaamispaikkoja, luomalla vuoropuhelua eri uskontokuntien välille ja kehittämällä rasminvastaista työtä luodaan mahdollisuuksia kohtaamisille ja vaalitaan hyviä etnisiä suhteita. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 7.)

Tikkurilan TE-toimistossa tarjotaan työvoimapalveluita Vantaalla. Vantaalaiset voivat myös käyttää muiden Uudenmaan alueen TE-toimistojen palveluita. Maahanmuuttajien erityisiä palveluita ei enää ole. Maahanmuuttajien työllisyys- ja koulutusverkosto, johon kuuluu sekä kaupungin että kolmannen sektorin toimijoita, kokoontuu säännöllisesti pohtimaan työllisyysasioita. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 11.)

Pyrkimyksenä on, että maahanmuuttajat pääsisivät entistä nopeammin kotoutumiskoulutukseen tai muuhun työllistämiseen tähtäävään palveluun. Vantaan työllisyyspalvelut tarjoavat työllistymistä edistäviä palveluita sekä hankkeissa että osana peruspalveluja. Työllisyyspalveluissa toimii kolme maahanmuuttajien erikoistunutta työhönvalmentajaa. Petra - nuoret uusille urille -hanke keskittyy nuorten ohjaukseen ja Työraide pitkäaikaistyöttömiin. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 12.)

Vantaalla järjestetään aikuisten suomen kielen opetusta valtion, kunnan sekä kolmannen sektorin toimesta. Kotouttamiskoulutus koostuu suomen tai ruotsin kielen opetuksesta, sekä tar-

vittaessa luku- ja kirjoitustaidon sekä työelämävalmiuksia edistävästä opetuksesta. Koulutus järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, mutta myös omaehtoisena koulutuksen Vantaalla aikuisopistossa, Edupolissa ja Axxellissa. Koska kaikki Vantaalle muuttavista ulkomaalisista eivät kuulu kotoutumiskoulutuksen piiriin, kaupunki on järjestänyt heille suomen kielen opetusta, joka järjestetään suurimmaksi osaksi Vantaan aikuisopistolla. Kurssit ovat suunnattu erityisesti kotivanhemmille ja senioreille. Myös eri järjestöt ja Akateemisten naisten Luetaan yhdessä -verkosto järjestävät suomen kielen opetusta muun muassa kotiäideille. (Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014-2017, 13-14.)

4.2.1 Vantaan kaupungin maahanmuuttajapalvelut

Vantaan kaupunki pyrkii tarjoamaan kaikille, myös maahanmuuttajille, yleisiä palveluja, ja vain tarvittaessa myös erityispalveluja. Toisin sanoen esimerkiksi neuvola- ja varhaiskasvatuspalveluissa ja koulutuspalveluissa pitää pystyä vastaamaan myös maahanmuuttajataustaisten vantaalaisten tarpeisiin.

Vantaan kaupunki tarjoaa erilaisia maahanmuuttajille kohdistettuja neuvontapalveluita. Kaikille vantaalaisille tarkoitettua yleisneuvontaa, esimerkiksi kaupungin palveluja koskien, saa Vantaa-infosta, josta voidaan myös ohjata asiakas oikeaan palveluun. Silkinportin toimintakeskuksesta saa neuvontaa useilla eri kielillä. Hakunilassa ja Länsimäessä toimivat Kotouttamisen stemppari -hankkeen työntekijät tekevät jalkautuvaa työtä ja neuvovat työllistymiseen liittyvissä asioissa. Kaupungin internet-sivuilla on esillä myös kolmannen sektorin järjestämiä neuvontapalveluja. (Neuvontaa ulkomailta Suomeen muuttaneille.) Kaupungin vastaanottoyksikkö vastaa Vantaan kaupungin vastaanottamien pakolaisten jaheidän perheidensä sekä entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajien neuvonnasta, mutta myös kokonaisvaltaisesti kotouttamisesta maahanmuuton alkuvaiheessa. Asiakkaat saavat vastaanottoyksiköstä sosiaaliryöön palveluita, toimeentulotukea ja terveystalveluita. (Sosiaali- ja terveystalvelut maahanmuuttajille.)

Vantaalla kotouttamislain mukaisia alkukartoituksia tehdään Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistossa työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille sekä kaupungin palveluissa muille kuin TE-toimiston asiakkaille, esimerkiksi sosiaalitoimen toimeentulotukiasiakkaille. Alkukartoituksessa on mahdollisuus saada tietoa palveluista, suomen tai ruotsin kielen opiskelusta ja työllistymiseen liittyvistä asioista. (Alkukartoitus: apua hiljattain Suomeen muuttaneille.) Vantaalaiset maahanmuuttajat saavat neuvontaa myös palveluohjaajilta ja sosiaaliohjaajilta liittyen sosiaalipalveluihin ja muihin kaupungin palveluihin sekä järjestöihin. Ohjaajat voivat myös toimia tukena asiakastapaamisissa. (Kotoutumisen tukeminen.)

Koulutukseen maahanmuuttajat voivat hakea samoihin kouluihin kuin kaikki muutkin. Peruskouluikäisille järjestetään tarvittaessa opetusta valmistavalla luokalla, mistä he siirtyvät yleisopetukseen. Sivistystoimen aluekoordinaattorit ja koulujen koordinaattorit auttavat kouluajan etsimisessä kouluikäisille. Maahanmuuttajille on myös tarjolla valmentavaa koulutusta, joka valmistaa toisen asteen opintoihin. Peruskouluikäisille, joilla ei ole peruskoulun päättötodistusta, tarjotaan mahdollisuus peruskoulun suorittamiseen mEnOliPPussa, johon hakeudutaan TE-palveluiden kautta. (Opiskelu ja koulutus Vantaalla.) Vantaalla aikuisopisto järjestää startti-kursseja, joissa voi maksutta opiskella suomen kielen alkeita monissa eri paikoissa. Kaupungin sivuille on koottu tietoa myös muista suomen kielen kursseista, esimerkiksi Akateemisten naisten Luetaan yhdessä -ryhmistä. (Suomen ja ruotsin kielen opetus.) Myös kotivanhemmille on järjestetty kotoutumista tukevaa toimintaa ja suomen kielen opetusta, jossa lapset voivat olla mukana. (Kotoutumisen tukeminen.)

Työllistymiseen liittyen Vantaan kaupunki järjestää yhdessä TE-toimiston ja Kelan kanssa maahanmuuttajien työnhakuklubia sekä työhönvalmennusta, jota antavat työhönvalmentajat. (Työelämä.) Silkinportin maahanmuuttajien toimintakeskuksessa järjestetään monenlaista toimintaa ja kursseja yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa, ja sieltä saa myös neuvontaa liittyen eri harrastusmahdollisuuksiin. Järjestöt ja ryhmät voivat myös varata tilaa maksutta kotouttamista edistävään toimintaansa. (Silkinportin toimintakeskus.)

4.2.2 Kolmas sektori ja yritykset

Pääkaupunkiseudulla syrjäytyneet ovat yhä enemmän syrjäytyneitä, mikä asettaa haasteita sosiaalityölle. Köyhyys on syventynyt ja köyhiä on yhä enemmän, kuten myös maahanmuuttajia enemmän. Pääkaupunkiseudulla toimii kuitenkin lukuisia kansalaistoiminnan keskuksia ja lähiöasemia sekä muita vastaavia paikkoja, joissa toimii vapaaehtoistyöntekijöitä. Ihmisten elämänhallinnan ja elinolosuhteiden parantaminen on haaste pääkaupunkiseudun sosiaalityölle. Käytännönläheinen työote ja ihmisen omien voimavarojen tunnistaminen sekä niiden hyödyntäminen oikein ovat tärkeitä asioita. Pääkaupunkiseudun kehittämiseksi on tehtävä tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kesken sekä pystyttävä toimimaan joustavammin. Kolmannen sektorin resursseja tarvitaan siksi entistä enemmän. (Lemmetyinen 2011.)

Vantaalla toimii useita kolmannen sektorin järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka toimivat maahanmuuttajien ja näin ollen yleensä myös maahanmuuttajanaisten parissa. Osa yhdistyksistä järjestää sosiaalialan palveluita hankkeina tai osana pysyvää toimintaansa. Usein toimintaan kuuluu maahanmuuttajille tarkoitettuja neuvontapalveluita, suomen kielen opetusta tai muuta kotouttavaa toimintaa, esimerkiksi erilaista ryhmätoimintaa. Osa yhdistyksissä on toiminnassaan ja määräaikaisissa hankkeissaan erityisesti keskittynyt maahanmuuttajataustaisiin naisiin.

Vantaan Järjestörinki, joka toimii vantaalaisten yhdistysten etujärjestönä, on listannut 26 maahanmuuttajayhdistystä Vantaalla. (Vantaalla.info 2015.) Vantaan Järjestörinki ylläpitää myös kolmea maahanmuuttajien neuvontapistettä Vantaalla: Nettikahvila Kafnetissa Koivukylässä, Myyringissä Myyrmäessä ja Vapaaehtoistalo Violassa Tikkurilassa. Maahanmuuttajataustaiset neuvojat ovat kielitaitoisia ja antavat neuvontaa esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouteen, oleskelulupiin, lomakkeiden täyttämiseen sekä työ- ja koulutusasioihin liittyen. Neuvonta on tarkoitettu kaikille maahanmuuttajille kotikunnasta riippumatta. (Maahanmuuttajien neuvontapiste Myyringissä.)

Hakunilan kansainvälinen yhdistys toimii sekä Länsimäessä että Hakunilassa. Yhdistyksen KO-TO3-hanke järjestää tukea ja neuvontaa pakolaistaustaisille naisille ja perheille. Toimintaan kuuluu muun muassa neuvontapiste, josta saa neuvontaa monilla eri kielillä, suomen kielen kursseja sekä muita naisille tarkoitettuja ryhmiä, kuten perheneuvontaa, ruuanlaittoa ja iltanviettoja naisille ja heidän lapsilleen. Lisäksi Hakunilan kansainvälinen yhdistys on mukana monien eri tapahtumien järjestämisessä Vantaalla. (Hakunilan kansainvälinen yhdistys 2015.)

R3 järjestää monenlaista toimintaa maahanmuuttajataustaisille 14-29 -vuotiaille nuorille Myyrmäessä. Yhdistyksellä on käynnissä kaksi hanketta. R3 Action! järjestää avointa nuorisotilatoimintaa, erilaisia ryhmiä sekä henkilökohtaista neuvontaa liittyen elämänhallintaan. Toimintakeskus on auki kuutena päivänä viikossa. R3 NuVa! kehittää nuorten liikuntamahdollisuuksia, vapaa-ajan toimintaa ja tapahtumia. Erityisenä tavoitteena on ehkäistä jengiytymistä ja radikalisoitumista sekä lisätä tyttöjen harrastusmahdollisuuksia. (R3 maahanmuuttajanuorten tuki ry 2015.)

Monika-Naiset liitto ry on järjestö, joka tarjoaa erityispalveluja väkivaltaa kohdanneille maahanmuuttajanaيسille ja -lapsille, toimii kehittäjänä ja vaikuttajana sekä tukee kotoutumista edistävää kansalaistoimintaa. Toimintaan kuuluu väkivaltaa kohdanneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille tarkoitettua Voimavarakeskus Monika ja Turvakoti Mona. Lisäksi MoniNaisten Tilassa ja Osaavat naiset -toiminassa tehdään kotouttavaa ja työllistymistä edistävää työtä. Palveluihin kuuluvat muun muassa neuvonta, ryhmätoiminta ja suomen kielen opetus. Liiton keskustoimisto sijaitsee Helsingissä, ja toinen toimipaikka Myyrmäessä. Voimavarakeskus Monika ja Osaavat naiset toimivat myös Myyrmäessä. (Monika-Naiset liitto ry.)

Akateemisten naisten Luetaan yhdessä-verkosto tukee maahanmuuttajanaisten kotoutumista. Suomenkieliset naiset opettavat lukutaitoa sekä suomen kieltä vapaaehtoistyönä. Ryhmiä on useilla eri paikkakunnilla. Vantaalla on 11 ryhmää, jotka kokoontuvat useissa kaupunginosissa. Ryhmiä pidetään tiloissa, joissa on usein myös muuta maahanmuuttajanaيسille tarkoitettua toimintaa, kuten maahanmuuttajatyötä tekevissä yhdistyksissä, asukastiloissa ja kirjastoissa.

Lisäksi verkosto tukee myös kotiopetusta, jossa vapaaehtoinen käy suomen kielen opiskelijan kotona opettamassa. (Luetaan yhdessä-verkosto.)

Suomessa on alettu kehittää yhdyskuntatyötä jo 1960-luvulla. Sen jälkeen alettiin puhua myös alueellisesta ja rakenteellisesta työstä. Nämä sosiaalityön menetelmät korostivat yhteisöllisyyden merkitystä sosiaalisten ongelmien ratkaisemisen välineenä. Lisäksi korostettiin vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä omaan ympäristöönsä ja elämäänsä. (Juhila 2006, 11-12.) Vertaistukiryhmän toiminta perustuu kokonaisen yhteisön auttamiseen kerrallaan.

Pääkaupunkiseudulla on tarjolla monenlaista vertaistukea ja -ryhmiä maahanmuuttajaisille. Kalliolan settlementin järjestämä maahanmuuttajien vertaisohjaus järjestää sekä ohjausta että vertaisryhmiä. Toiminta perustuu saman taustan omaavan vertaisohjaajan antamaan tukeen esimerkiksi virastoissa asiointiin. Vertaisohjaaja pystyy avaamaan suomalaisen yhteiskunnan toimintaa asiakkaan omalla kielellä. (Kalliolan settlementti.) Muita esimerkkejä ovat esimerkiksi Pakolaisavun Kasvokkain-vertaisryhmät. Suomen Pakolaisavulla on Kasvokkain-hanke, joka järjestää koulutuksia vertaisryhmän perustamisesta kiinnostuneille maahanmuuttajille sekä organisoii vertaistukitoimintaa. Kasvokkain-hankkeen koordinoima VeTo-verkosto on pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien vertaistukiryhmiä järjestävien tahojen verkosto. Verkoston tarkoitus on levittää tietoja ja hyviä käytäntöjä. (Suomen Pakolaisapu.)

Myös yritykset tuottavat yhä enemmän sosiaali- ja terveysalan palveluista. Vantaan kaupunki ostaa sosiaalialan palveluita useilta yrityksiltä. Esimerkiksi Riihenaika Oy tarjoaa työllistymiseen perheisiin ja kuntoutukseen liittyviä sosiaalialan palveluita. Palvelut suunnitellaan jokaisen asiakkaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaan ja voivat sisältää esimerkiksi työhönvalmennusta, tukihenkilötoimintaa, ryhmätoimintaa ja talousohjausta. (Riihenaika.) Asiakkaat ohjataan palveluun aikuissosiaalityön tai lastensuojelun kautta.

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Opinnäytetyön toteutusympäristö

Opinnäytetyöni työelämän yhteistyökumppanina toimi Vantaan Nicehearts ry. Myös useat ai-neistoni haastatteluista on suoritettu yhdistyksen tiloissa. Vantaan Nicehearts ry on vantaalainen nais- ja tyttötyötä tekevä yhdistys, joka on perustettu vuonna 2001. Nicehearts pyrkii toiminnassaan lisäämään naisten ja tyttöjen hyvinvointia, lisäämään alueellista hyvinvointia, vaikuttamista ja osallisuutta, sekä edistämään kotouttamista. Yhdistyksen toimipaikka on Naisresurssikeskus Pihlaja Tikkurilan rautatieaseman läheisyydessä. (Nicehearts.) Vantaan Nicehearts ry:n toiminnan tavoitteena on täydentää valtion ja kuntien palveluita. Yhdistyksellä

on vapaammat kädet tehdä kotouttamistyötä havaittujen tarpeiden mukaan. Vantaan apulaiskaupunginjohtaja Heidi Nygrenin mukaan Nicehearts on erittäin tärkeä yhteistyökumppani Vantaan kaupungille, koska Nicehearts tekee kotouttamistyötä juuri naisten parissa. Naiset-han vastaavat koko perheen ja yhteisön kotoutumisesta. (Nicehearts -esittelyvideo.)

Yhdistyksellä on tällä hetkellä menossa kolme hanketta: Tyttötyö-, WahvaNainen- ja Naapuri-äiti -hankkeet. Yhdistyksen työntekijät on palkattu eri hankkeisiin ja toiminta on suurimmaksi osaksi riippuvaista määräaikaisten hankerahoituksista. Vantaan Nicehearts ry:n toimintaan osallistuu monenlaisia naisia ja tyttöjä eri puolilta Vantaata sekä myös muista kunnista. Yhdistyksen toimintaan osallistuu myös runsaasti vapaaehtoistyöntekijöitä, harjoittelijoita sekä opiskelijoita.

Tyttötyö-hankkeessa järjestetään erilaista vapaa-ajan toimintaa 10-28 -vuotiaille tytöille ja nuorilla naisille. Tavoitteena on tarjota tytöille tila, jossa heidät hyväksytään sellaisina kuin he ovat, jossa he saavat uusia ystäviä ja oppivat sosiaalisia taitoja sekä saavat tarvittaessa tukea turvalliselta aikuiselta. Sosiaalisen tukitoiminnan WAhvaNainen -hankkeessa tarjotaan naisille apua ja tukea erilaisissa elämän haasteissa, ohjataan palveluihin sekä tarjotaan sosiaalista tukea. Työllisyyspoliittisessa KasvuKutsu -hankkeessa autettiin naisia menemään eteenpäin omassa elämässään, pääsemään töihin tai koulutukseen ja löytämään omia voimavarojaan. Asiakkaat ohjautuivat hankkeeseen työkokeiluun TE-toimiston kautta ja ryhmä toimi kurssimuotoisesti kolmen kuukauden ajan. Hanke on päättynyt joulukuussa 2015. (Nicehearts -esittelyvideo.)

Vantaan Nicehearts ry:n toiminta perustuu kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisyyden huomioimiseen toiminnassa. Sukupuolisensitiivisessä työssä otetaan huomioon sukupuolen vaikutukset ja sitä toteutetaan useasti poika- ja tyttötyössä. Siinä pyritään tuomaan näkyviksi ja purkamaan sukupuolirooleja ja sukupuolittuneita käyttäytymismalleja. Sukupuolisensitiiviseen työhön kuuluu myös sukupuolen pitäminen positiivisesti voimavarana. Kulttuurisensitiivisyys merkitsee kulttuuristen erojen huomioimista ja sen ymmärtämistä, että kaikkia maahanmuuttajia ei voi pitää samanlaisina yhtenäisen kulttuurin omaavina. Toisaalta myöskään suomalaista kulttuuria ei voi pitää silloin itsestään selvänä, jonkinlaisena asioiden normaalina tilana. Kulttuuriin kuuluu paljon muutakin kuin etnisyys, kuten eri elämäntavat, yhteiskunnallinen asema tai seksuaalinen suuntautuminen. (Poikien talo.)

Opinnäytetyöni on osa Vantaan Nicehearts ry:n tekemää kulttuuri- ja sukupuolitietoisen aluekehityksen esiselvitystä. Esiselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa tarpeita ja suunnitella tulosten perusteella uudentyyppinen kulttuuri- ja sukupuolitietoinen aluekehittämishanke Vantaalle. Esiselvityksen tutkimuksesta vastasi Helsingin yliopiston tutkija Sanna Saksela-Bergholm. Esiselvityksen yhtenä lähtökohtana oli myös asiakasnäkökulman nostaminen esiin ja

Vantaan aikuissosiaalityön kiinnostus palveluiden toimivuudesta ja mahdollisista puutteista. Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan omalta osaltaan myös näihin esiselvityksen aiheisiin. (Saksela-Bergholm 2015, 2.)

Syksyllä 2014 kartoitettiin olemassa olevia toimintamuotoja ja tarpeita haastattelemalla eri ryhmiä 20.10.2014 - 9.12.2014. Haastateltuihin kuului viranomaisia, järjestöjen työntekijöitä, maahanmuuttajataustaisia avainhenkilöitä sekä syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia Vantaalla, Espoossa, Porvoossa ja Sipoossa. Osalle viranomaisista lähetettiin myös lomakehaastattelut. Yhteensä haastateltuja oli Vantaalla, 22, Espoossa 11, Porvoossa 16 ja Sipoossa 3. (Saksela-Bergholm 2015, 4.)

Esiselvitykseen kuului myös poikkihallinnollisen yhteistyöverkoston luominen Vantaalle sekä yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen esiselvitykseen osallistuneiden kuntien kanssa. Esiselvityksen tulosten perusteella laadittiin Naapuriäiti -hankehankemus, joka perustuu maahanmuuttajanaisten voimaannuttamisen, syrjäytymisen ehkäisyn ja yhteisöllisen kehittämisen menetelmään. Aluekehittämishankkeessa tavoitteena on kehittää menetelmä, jonka avulla syrjäytymisriskissä olevia maahanmuuttajanaisia voidaan kannustaa osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. (Saksela-Bergholm 2015, 2.)

Naapuriäiti-projekti käynnistyi elokuussa. Naapuriäiti -hankkeessa pyritään kehittämään yhteisöjä kouluttamalla maahanmuuttajanaisia, jotta he voivat auttaa toisia naisia omissa yhteisössään, ehkä myös puhuvat samaa kieltä. Naapuriäidit ovat linkki palveluiden ja syrjäytymisvaarassa olevien naisten välillä. Hanke toimii Vantaalla, Espoossa ja Lappeenrannassa. (Naapuriäiti -hanke.)

5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni on osa Vantaan Nicehearts ry:n kulttuuri- ja sukupuolitietoisen aluekehityksen esiselvitystä. Opinnäytetyöni tutkimuksellisen osan aineistona käytettiin esiselvitystä varten kerättyjä haastattelumateriaaleja. Opinnäytetyöni on tarkoitus kuvata maahanmuuttajanaisten kokemuksia ja näkemyksiä sosiaalipalveluiden merkityksestä kotoutumiseen Vantaalle.

Opinnäytetyön alakysymykset olivat:

1. Mitkä sosiaalipalvelut ovat olleet maahanmuuttajanaisille tärkeitä, kun he ovat muuttaneet Suomeen? Mistä palveluista he ovat saaneet tukea ja apua?
2. Miten ja miksi vantaalaiset sosiaalipalvelut ovat auttaneet heitä kotoutumaan?
3. Miten maahanmuuttajanaiset kokevat kotoutumisen?

Työn tavoitteena oli selvittää vantaalaisten sosiaalipalveluiden merkitystä ja vaikutusta maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen Vantaalle sekä minkälainen kotouttamispalvelu tai -toiminta on erityisen toimivaa maahanmuuttajanaisten näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa lisää maahanmuuttajanaisten kotoutumista ja heidän tarpeitaan koskevaa tietoa Nicehearts ry:n käyttöön. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää esimerkiksi Naapuriäiti-projektissa, joka toimii Vantaalla neljässä eri kaupunginosassa. Henkilökohtaisena tavoitteena oli lisätä omaa ymmärrystä maahanmuuttajanaisten elämästä, heidän kotoutumisessaan kohtaamistaan haasteista ja maahanmuuttajatyössä hyödyllisistä menetelmistä ja käytännöistä. Toisena tavoitteena oli kehittää omaa tutkimuksellista ajattelua ja ymmärtää paremmin, mitä tutkimus on käytännössä.

5.3 Opinnäytetyön laadullinen aineisto

Opinnäytetyöni perustuu laadulliseen materiaaliin, joka koostuu syksyllä 2014 kerätystä esiselvityksen haastatteluaineistosta. Esiselvitystä varten oli haastateltu kolme eri ryhmää: viranomaisia ja järjestöyöntekijöitä, jotka kohtaavat päivittäisessä työssään maahanmuuttajanaisia, maahanmuuttajataustaisia avainhenkilöitä sekä syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia. Lisäksi osalle viranomaisista lähetettiin taustoittava lomakehaastattelu. (Saksela-Bergholm 2015, 3-4.) Näin ollen opinnäytetyöni perustana on laadullinen tutkimus.

Esiselvityksessä käytetyt aineistot on kerätty käyttäen aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua, joten sekä aikaisemmin tuotettu kulttuuri- ja sukupuolitetietoisien aluekehityksen esiselvityksen raportti että oma opinnäytetyöni perustuvat teemahaastattelun periaatteisiin. Teemahaastattelun ominaispiirteisiin kuuluu haastateltavien valitseminen näiden yhteisen kokemuspiirin perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47).

Teemahaastattelua voidaan kutsua myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelu on valmisteltu ennalta selvittämällä tutkittavan ilmiön kokonaisuutta, prosesseja ja teemoja. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) Laadullisella tutkimuksella ei pyritä saamaan tuloksia, joita voidaan yleistää tilastollisesti. Pikemminkin sillä pyritään kuvaamaan tiettyä ilmiötä, tai ymmärtämään jotain asiaa. Siksi olisi paras, että tutkimukseen mukaan valitut henkilöt tietäisivät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85.)

Opinnäytetyössäni analysoitiin esiselvityksen vantaalaisten maahanmuuttajanaisten haastatteluja. Voi olettaa, että maahanmuuttajanaiset tietävät eniten omasta elämästään, ja että heidän vastauksissaan näkyvät yksilölliset kokemukset kotoutumisesta. Haastattelujen analysointi sen sijaan oli hieman haastavampaa vastaajien heikon kielitaidon takia, kuin jos

olisin analysoinut työntekijöiden haastatteluja. Opinnäytetyössä käytettiin haastattelumateriaalia, joka on kerätty Vantaalta, koska muuten analysoitavaa aineistoa olisi tullut liian paljon opinnäytetyön laajuutta ajatellen. Lisäksi oli mielekkäämpää vertailla vantaalaisten vastauksia keskenään, kuin esimerkiksi sekoittaa vantaalaisten ja sipoolaisten haastatteluja keskenään. Kuntien palveluissa ja maahanmuuttajien määrissä on suuri ero, mikä olisi saattanut tehdä kuntavertailusta kiinnostavaa, mutta käytännössä työmäärä olisi kasvanut liian suureksi haastattelujen määrän takia.

Vantaa on osana pääkaupunkiseutua tehnyt jo pitkään maahanmuuttajatyötä. Tänne on sekä otettu pakolaisia, että monet maahanmuuttajat ovat muuttaneet tänne itsenäisesti. 1990-luvulla muuttajien määrän lisääntyessä myös palveluja alettiin kehittää. (Joronen 2005, 55.) Nykyään vieraskielisiä on prosentuaalisesti enemmän kuin missään muualla Suomessa (Parviainen 2015, 14). Myös siksi on perusteltua valita vantaalaiset maahanmuuttajanaiset haastattelut analyysin kohteeksi.

Haastatteluja tehtiin neljälle eri ryhmälle, joista vantaalaisten vastauksia tuli yhteensä 22. Maahanmuuttajataustaisten avainhenkilöiden haastatteluja oli kuusi kappaletta ja syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttajanaisten haastatteluja yhdeksän. (Saksela-Bergholm 2015, 4.) Käytännössä haastattelumateriaalit olivat käytettävissäni opinnäytetyöhön nauhoituksina ja litteroituina versioina Dropboxissa.

Opinnäytetyössäni oli käytössä runsaasti esiselvityksen aineistoa. On mahdollista, että aineisto alkaa toistaa itseään, jolloin vaikka käsittelisi uusia aineistoja, niistä ei nouse enää lisää tutkimuksen kannalta tärkeitä uusia huomioita. Silloin puhutaan saturaatiosta, joka on myös tapa ratkaista aineiston riittävyys. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85-87.) Vantaalaisten syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttajanaisten haastatteluista osaa ei oltu litteroitu aikaisemmin, joten ne jätettiin pienemmälle tarkastelulle analyysivaiheessa. Litterointi olisi ollut aika turhaa työtä, koska haastatellut eivät tuo mitään uusia näkökulmia opinnäytetyöhöni tutkimuskysymykseni näkökulmasta. He tuovat esille joitakin asioita, joista myös muut haastatellut kertovat omissa haastatteluissaan. Lisäksi he lähinnä käsittelevät haastattelussa omaa perhe-elämäänsä ja elämäänsä Suomessa ennen Vantaalle muuttoa.

5.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi opinnäytetyön analyysimenetelmänä

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Tämä menetelmä tarkoittaa opinnäytetyössäni sitä, että keskitytään tarkkaan rajattuun aiheeseen, josta pyritään kertomaan niin tarkasti kuin mahdollista. Sisällönanalyysissä etsitään tekstistä merkityksiä. Sen muotona käytetään tässä opinnäytetyössä aineistolähtöistä analyysia, joka on yleinen ja tavanomainen analyysimenetelmä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91,104,119.) Lähes-

tymistapani on kuvaileva, joten analyysissä pyritään ensisijaisesti kokoamaan tietoa opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin liittyen ja kuvailemaan aiheeseen liittyviä haastatteluaineistoja mahdollisimman hyvin (Virtuaaliammattikorkeakoulu).

Aineistolähtöisyys tarkoittaa opinnäytetyössäni sitä, että teoria tai tiedot eivät ohjaa analyysin tekoa. Sen sijaan pyritään tiivistämään ja lyhyesti kuvaamaan aineistosta nousevia luokkia. Oletuksena oli, että maahanmuuttajanaisilla on luultavasti erilaiset kokemukset lähien palvelujen vaikutuksesta heidän kotoutumiseensa, joten kokonaisuutta kuvaillaan yhtenäisyyden ja erityispiirteiden avulla.

5.5 Sisällönanalyysin käytännön toteutus

Opinnäytetyön tekeminen alkoi marraskuussa 2014, kun Vantaan Nicehearts ry:n työntekijä kertoi minulle mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö osana kulttuuri- ja sukupuolitietoisien aluekehityksen esiselvitystä. Tämän jälkeen opinnäytetyön tekeminen jatkoi käytännössä vasta elokuussa 2015. Suunnitelma esitettiin ja hyväksyttiin seminaarissa 16.11. Tätä edelsi kuitenkin suuri epävarmuus ja pitkät odotukset, jotka liittyivät siihen, voiko opinnäytetyössä käyttää esiselvitystä varten kerättyjä haastatteluaineistoja. Syksyn aikana rakentui vähitellen myös suurin osa teoreettisesta perustasta ja opinnäytetyön tavoitteet selkiytyivät.

Eettisistä syistä suunnitelmana oli selvittää, keitä haastatellut ovat olleet ja pyytää heiltä lupaa käyttää haastatteluja opinnäytetyötäni varten. Ohjaajani sekä koulussa että Vantaan Nicehearts ry:ssä olivat kuitenkin sitä mieltä, että se ei olisi tarpeen, joten lupien kysyminen jätettiin tekemättä. Opinnäytetyötäni varten ei tarvinnut kysyä mitään erillistä lupaa, koska opinnäytetyöni on osa esiselvitystä ja haastatellut olivat antaneet luvan käyttää haastatteluja esiselvitystä varten.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutettiin joulukuussa 2015. Aluksi kuunneltiin yhdeksän maahanmuuttajanaisten ja viisi maahanmuuttajataustaisten avainhenkilöiden haastattelunauhoitusta, jotta saataisiin yleiskuva aineiston sisällöstä. Sen jälkeen hankittiin yhteistyökumppaneiden avulla käyttöön myös litteroituja versioita haastatteluaineistoista. Nämä eivät vastanneet täysin toisiaan. Osaa haastatteluista ei oltu litteroitu aikaisemmin esiselvityksen raporttia varten. Sen takia jouduttiin litteroimaan yksi avainhenkilöiden haastattelunauhoituksista. Kolme maahanmuuttajanaisten haastatteluista päätettiin jättää litteroimatta, koska aineistoa oli muutenkin riittävästi, eivätkä ne alustavan kuuntelun ja muistiinpanojen perusteella olisi tuoneet mitään merkittävää uutta tietoa koskien opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä. Haastattelumistiinpanoja on kuitenkin käytetty hyväksi analyysissä.

Sisällönanalyyseissä tekemisessä käytettiin apuna Tuomen ja Sarajärven luetteloa sisällönanalyysin eri vaiheista (Tuomi & Sarajärvi 2013, 104). Sisällönanalyysi toteutettiin etsimällä litteroiduista aineistoista kohtia, joissa haastateltu mainitsi tai kuvaili opinäytetyön tutkimuskysymyksiin liittyviä asioita. Nämä kohdat merkittiin eri väreillä sen mukaan, mitä kysymystä ne käsittelivät. Maahanmuuttajanaisten ja maahanmuuttajataustaisten avainhenkilöiden haastatteluaineistoja pidettiin erillään, jotta vastauksia voisi verrata keskenään. Kun litteroiduista aineistoista oli merkitty kiinnostuksen kohteet, opinäytetyön tutkimuskysymyksiä käsittelevät kohdat leikattiin muusta tekstistä ja lajiteltiin uudelleen sen mukaan, mitä ne käsittelivät. Näin teksteistä saatiin esille kohtia, joissa käsiteltiin opinäytetyön alakysymyksiä tai selvästi niihin liittyviä aiheita: kotoutumista ja Suomeen muuttoa, sosiaalipalveluita, joita naiset ovat käyttäneet sekä kuvauksia, miksi palveluita on pidetty tärkeinä kotoutumisessa. Haastatteluissa oli hyvin runsaasti aineistoa, joka ei liittynyt suoraan opinäytetyöni tutkimuskysymyksiin, minkä takia haastattelunauhoitusten ja litteroitujen tekstien läpikäyminen oli aikaa vievää.

Kun tekstikohdat oli jaettu opinäytetyön alakysymysten mukaisiin teemoihin, alettiin tekstiä lajittelemaan jokaisen teeman sisällä. Maahanmuuttajataustaisten avainhenkilöiden ja maahanmuuttajanaisten haastattelut pidettiin tässäkin kohtaa erillään. Teemojen sisällä vertailtiin ja muodostettiin uusia ryhmiä, sen mukaan mitä asioita naiset olivat käsitelleet haastatteluissa. Aineiston pienen koon vuoksi analyysissä lähinnä kuvaillaan haastateltujen kokemuksia ja näkemyksiä liittyen tutkimuskysymyksiini. Yhteenvedon kirjoittaminen sujui suhteellisen nopeasti joululomalla 2015.

5.6 Analysoidun aineiston kuvaus

Käytössäni olivat esiselvityksen materiaalit Dropboxiin tallennettuina. Esiselvityksen materiaaleista tärkeimpiä olivat tutkimusta varten talletetut eri kohderyhmien haastattelunauhoitukset. Sen lisäksi opinäytetyössä käytettiin litteroituja haastatteluaineistoja, jotka tallennettiin Dropboxiin. Haastatteluiden teemarunko on liittynyt esiselvityksen raportin tavoitteisiin, jotka ovat eriäviä opinäytetyöni tutkimuskysymyksistä. Haastatteluaineistossa maahanmuuttajataustaiset naiset kuitenkin käsittelevät paljon maahanmuuttajanaisten kotoutumista tukevia vantaalaisia sosiaalipalveluja sekä kotoutumista.

Opinäytetyössäni käytettiin viiden vantaalaisen maahanmuuttajataustaisen avainhenkilön haastatteluja sekä kahdeksan vantaalaisen syrjäytymisvaarassa olevan maahanmuuttajanaisten haastatteluja. Avainhenkilöitä kutsutaan tässä analyysissä nimellä ryhmä I ja syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia nimellä ryhmä II. Kaiken kaikkiaan haastateltujen taustat olivat hyvin erilaisia ja asumisaika Suomessa vaihteli noin kolmesta vuodesta reilusti yli kymmeneen vuoteen. Naiset olivat henkilökohtaisissa kotoutumisprosesseissaan eri vaiheissa, ja

myös heidän elämäntilanteensa olivat hyvin vaihtelevia. Osa ryhmän I haastatelluista, ainakin kolme heistä, kertoi olevansa töissä. Myös toisesta ryhmästä ainakin yksi oli töissä. Ainakin yksi haastatelluista ryhmästä I sekä kaksi henkilöä ryhmästä II oli tällä hetkellä kotona lasten tai sairasloman takia. Ryhmä II:n naisista neljä kertoi osallistuvansa haastattelun aikaan työkokeiluun tai työharjoitteluun.

Ryhmän I haastattelurungossa ei varsinaisesti ole kysytty vastaajien taustoista paljoakaan. Niistä kaikista ei käy ilmi esimerkiksi, kuinka kauan henkilö on asunut Suomessa tai minkälainen on hänen koulutustaustansa. Henkilöt ovat kaikki kotoisin EU:n ulkopuolelta ainakin neljästä eri maasta, muun muassa Armeniasta, Irakista, Etiopiasta ja Venäjältä, eikä kaikissa haastatteluissa käy ilmi, miksi he ovat muuttaneet Suomeen. Kaksi heistä kertoo muuttaneensa perheen takia. Yhdistävä tekijä on, että he ovat olleet töissä tai työharjoitteluissa kaupungeilla tai järjestöissä, joissa kohdataan maahanmuuttajanaisia. He ovat tehneet tai tekevät maahanmuuttajien ohjaustyötä ruohonjuuritasolla.

Ryhmän II haastattelurungoissa pyydettiin naisia kertomaan itsestään ja siitä, kuinka he ovat muuttaneet Suomeen. Haastatellut olivat asuneet Suomessa noin 3 - 15 vuotta. Suurin osa heistä on asunut Suomessa yli kymmenen vuotta ja asunut myös useammilla paikkakunnilla. Kaikilla heistä oli lapsi tai lapsia. Kahdella naisista oli yksi pieni lapsi, mutta muilla useampi. He olivat tulleet Suomeen avioliiton, töiden, paluumuuton tai pakolaisuuden takia eri maista: Afganistanista, Ghanasta, Iranista, Sudanista, Venäjältä ja Virosta.

6 Maahanmuuttajanaisten näkemys kotoutumisesta ja sosiaalipalveluista

6.1 Maahanmuuttajanaisten näkemys kotoutumisesta

Ryhmän I haastatelluista neljä käytti haastattelussa sanaa kotoutuminen. Sanan merkitystä ei varsinaisesti kysytty haastatteluissa, toisin kuin syrjäytymistä, mutta käsite tuli kuitenkin esille lähes kaikissa ryhmän I haastatteluissa. Haastateltu I 4 on ainoa, joka määrittelee kotoutumisen käsitteen haastattelussa. Hänen mukaansa kotoutuminen on sitä, että maahanmuuttaja ”oppi, että täällä elämä on eri tavalla ja erilainen” ja alkaa elämään tällä tavalla. Naiset kertovat haastatteluissa sekä omista kokemuksistaan että yleisellä tasolla maahanmuuttajanaisten sopeutumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan, ja näiden vastausten pohjalta muodostuu kuva siitä, kuinka ryhmän haastatellut kokevat kotoutumisen.

Kaksi ryhmän I haastatelluista kertoo omasta muutostaan Suomeen. Alussa elämä oli ”hirveän vaikeaa” (nainen I 4). Nainen I 5 kertoo, että ”ensimmäinen vuosi oli tosi tosi vaikea”, hän oli yksinäinen, eikä hänellä ollut ketään kenen kanssa puhua. Myös haasteltu nainen I 3 kertoo, kuinka muutettuaan Suomeen hän ei tiennyt omia oikeuksiaan. Nainen I 4 kertoo myös yleises-

ti syrjäytymisvaarassa olevista naisista, jotka eivät voi olla sosiaalisessa kontaktissa kielitaidon puutteen takia. Kun he muuttavat tänne, kulttuuri ja elämä ovat erilaisia. He ovat yksinäisiä, pysyvät sisällä, eivätkä osallistu koulutuksiin. Toisaalta naisen I 3 mielestä on myös maahanmuuttajia, joilla ei ole minkäänlaisia ongelmia, kun he tulevat Suomeen. Haastatellun mukaan tämä riippuu muuttajan lähtömaasta.

Haastatellut vertaavat näitä muuton jälkeisiä kokemuksia nykyiseen tilanteeseensa, jonka näkevät paljon parempana. Nainen I 5 kokee viihtyvänsä hyvin Suomessa: ”minä tunnen, tämä on minun koti”. Hänelle lapsen syntymä toi elämään sisältöä ja sen jälkeen hän sai suomen kielen kurssilta paljon erimaalaisia ystäviä. Perhe ja työ ovat hänelle tärkeitä nykyisessä elämässä. Nainen I 4 kertoo sekä omasta kokemuksestaan, että yleisellä tasolla, kuinka alkuvaikeuksien jälkeen elämästä uudessa maassa tulee parempaa, kun löytää ”oman tyylin”. Hän kertoo elävänsä ”itselle ja omalle perheelle täällä”, ja olevansa nykyisin tekemisissä paljon suomalaisten kanssa. Naisen I 3 mukaan hän pystyy nykyään hankkimaan tietoa ja pitämään sillä tavalla huolta oikeuksistaan: ”Mutta nyt mä tiedän. Osaan lukea ja voin kysyä.”

Ryhmän I haastatelluista kaksi käsittelevät myös erilaisia kotouttamistoimia. Naisen I 4 mielestä kieli on erityisen tärkeä asia. Hänen mielestään maahanmuuttajien elämä sujuisi paremmin, jos he saisivat heti Suomeen päästyään kielikurssin ja sen jälkeen koulutusta. Haastateltu I 3 on kuitenkin sitä mieltä, että kielikurssille on todella vaikea päästä varsinkin sen takia, että kotoutumisaika, jonka aikana on mahdollista päästä kotoutumiskoulutukseen, on niin lyhyt, kolme vuotta. Naisen I 4 mukaan varhainen suomen kielen kurssi ja sen jälkeen työ tai ammatillinen koulutus myös aktivoivat maahanmuuttajanaisia: ”Jos he menevät heti kurssille ... ja sen jälkeen työ tai jonnekin koulutukseen, he tietävät, että, aha, elämä on täälläkin, pitäisi mennä kouluun tai kurssiin, tekevät tämän, silloin saa hyvää rahaa.” Hänestä on huono asia, jos maahanmuuttajat jäävät kotiin pitkäksi aikaa ja saavat sosiaalitutkia. Myös haastateltu I 5 on sitä mieltä, että vaikka entisen kotimaan kulttuuriin kuuluu, että naiset ovat kotona, Suomessa tulisi toimia eri tavalla: ”Oma kulttuuri on heidän omassa maassa, mutta Suomessa täytyy olla jokainen sama laki.”

Kaksi ryhmän I haastatelluista kuvasi kotoutumista myös oppimisen ja tottumisena. Nainen I 1 kuvaa kotoutumista pakkona: ”Kun kaikki tekee niin, pitää tottua siihen. Pakko. Elämä ei suju muuten vanhalla tyyllillä, ei voi jatkaa.” Haastateltu I 4 pohtii maahanmuuttajien sopeutumista erilaiseen pukeutumiskulttuuriin, mikä saattaa alussa johtaa ihmettelyyn ja nuorten miesten kontakteihin suomalaisiin tyttöihin. Mutta kotoutumisen myötä opitaan, että elämä täällä on erilaista, ja esimerkiksi, että naisilla ja miehillä on Suomessa enemmän vapauksia. Haastatellut kommentoivat myös pakolaisten kotoutumista. Naisen I 4 mukaan pakolaiset tarvitsevat enemmän apua, mutta nainen I 2 on sitä mieltä, että heidän tulisi unohtaa näkemänsä pahat asiat ja jatkaa elämäänsä. Toisaalta naisen I 1 mukaan ”mä muutuin kerran suomalaiseksi,

mutta olen aina maahanmuuttaja.” Tällä ajatuksella hän viittaa samaansa kohteluun ja on erityisesti huolissaan toisen polven maahanmuuttajista, jotka ovat kasvaneet Suomessa ja käyneet suomalaisen peruskoulun, mutta joita saatetaan silti pitää maahanmuuttajina. Tämä vaikeuttaa normaalia elämää.

Myös ryhmän II naiset puhuivat kotoutumiseen liittyvistä teemoista, vaikka sanaa kotoutuminen he eivät käyttäneetkään ollenkaan. Tämä johtuu ehkä osittain siitä, että sanasta ei kysyty suoraan haastattelurungossa. Myös tämän ryhmän nainen II 2 kertoo, kuinka hänellä oli vaikeuksia vasta tullessa maahanmuuttajana sosiaalipalvelujen käytössä, mikä johtui väärinymmärryksistä ja tiedon puutteesta.

Kaksi ryhmän II naisista mainitsee suomen kielen tärkeänä asiana. Nainen II 1 kertoo, että hänen mahdollisuutensa elämässä parantuisivat, jos hän osaisi paremmin suomen kieltä. Hän pitää kieltä niin tärkeänä, että ilman sitä hänellä ei ole mitään mahdollisuuksia. Myös haastateltu II 6 kuvailee omaa muuttoa Suomeen, ja kuinka hänen tavoitteenaan oli oppia suomen kieltä. Hänen mukaansa kieli on pakko oppia ja myös sopeutua kulttuuriin: ”Mä otin sen kulttuurin omaksi.” Myös toinen nainen II 5 kertoo, että kielen oppiminen on hänelle tärkeää, jotta hän voisi saada hyväpalkkaisen työn sekä kansalaisuuden. Ilman kieltä elämä on vaikeaa, koska ei pysty kommunikoimaan, silloin kun haluaisi. Se vaikuttaa myös sosiaaliseen elämään. Hänkin puhuu pakosta oppia kieltä. Nainen II 5 ajattelee myös, että hän voisi nyt aloittaa elämänsä parantamisen, esimerkiksi löytää jotain tekemistä.

Ryhmän II naisilla on myös poikkeavia näkemyksiä omasta tilanteestaan. Nainen II 4 on sitä mieltä, että hänen elämässään on kaikki hyvin ja hän on iloinen, koska Suomessa ei ole ongelmia. Nainen II 5 taas pitää elämäänsä Suomessa vaikeana. Tämä voi johtua siitä, että ensimmäinen nainen on ollut Suomessa jo pidemmän aikaa ja toinen nainen vasta kolme vuotta. Useat naiset molemmista ryhmistä kertoivat, että maahanmuuton jälkeiset ajat olivat olleet vaikeita.

6.2 Tukea tarjoavat sosiaalipalvelut ja muut kotouttamista edistävät palvelut

Kaikki haastatellut molemmista ryhmistä mainitsivat yhden tai useampia toimijoita esimerkiksi järjestöjä, joista he tai maahanmuuttajanaiset yleisesti olivat saaneet apua eri elämäntilanteissa. On vaikea luokitella palveluita sen mukaan, mitkä niistä ovat tarkoitettu kotouttaviksi palveluiksi heti muuton jälkeen, ja mitkä esimerkiksi tukevat syrjäytymisvaarassa olevia maahanmuuttajanaisia. Sen takia analyysissä huomioidaan lähes kaikki sosiaalipalvelut sekä muut kotoutumiseen liittyvät palvelut, jotka mainitaan haastatteluissa. Haastatteluissa naiset myös kertovat toimijoista, joilta eivät ole saaneet apua tarvitessaan tai jotka eivät enää nykyisin heidän mielestään toimi yhtä hyvin kuin aikaisemmin heidän muutettuaan Suomeen.

Monet haastatteluista oli suoritettu Vantaan Nicehearts ry:n Naisresurssikeskus Pihlajassa ja lisäksi monet naisista olivat olleet mukana Vantaan Nicehearts ry:n toiminnassa jollain tavalla. Lisäksi naisilta saatettiin esimerkiksi kysyä, kuinka he haluaisivat kehittää kyseisen yhdistyksen toimintaa. Tämän takia Vantaan Nicehearts ry:n eri toiminnat ja palvelut mainittiin ja jopa korostuivat lähes kaikissa haastatteluissa.

Ryhmästä I kolme haastateltua mainitsi Vantaan Nicehearts ry:n matalan kynnyksen paikkana, josta maahanmuuttajanaiset voivat saada monenlaista tukea ja apua. Naisten I 3, I 4 ja I 5 vastauksista kootun listan mukaan yhdistys järjestää esimerkiksi työkokeilua KasvuKutsu-projektissa, neuvontaa, apua hakemusten täytössä, keskusteluapua, vertaistukea, käsitöiden tekoa, kaikille avointa suomen kielen, lukemisen ja ATK-taitojen opetusta sekä tytöille toimintaa Tyttöjen tilassa. Kaksi ryhmän I haastatelluista kertoi myös Tikkurilassa sijaitsevan Silkinportin toimintakeskuksen toiminnasta. Tämäkin on matalan kynnyksen paikka, jossa järjestetään naisten I 1 ja I 4 mukaan maahanmuuttajanaisille kädentaitoryhmää ja kielikursseja. Aikaisemmin on ollut myös liikuntaa, muita kerhoja ja tapahtumia, joissa tutustutaan eri maiden kulttuureihin. Nainen I 2 kuvailee Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen toimintaa. Yhdistys järjestää maahanmuuttajanaisille suomen kielen kurseja, keskusteluryhmiä, ompeluryhmää, ruokaryhmää ja yhteistä lounasta, jonka naiset valmistavat perjantaisin.

Haastateltu I 4 mainitsi myös Koivukylässä järjestetyistä säännöllisistä (kerran tai kaksi viikossa) tapaamisista, joihin kosovolaiset naiset saavat tuoda jotain syötävää ja keskustella toisten naisten kanssa sekä saada apua omiin ongelmiinsa. Hän kertoi myös toimintakeskuksista, joissa on mahdollista järjestää erilaisia juhlia. Aikaisemmin Silkinportissa oli tällainen mahdollisuus, mutta nykyisin vastaavia tiloja on vain Helsingissä. Nainen I 3 kertoi avoimista päiväkodeista ja leikkipuistoista, joissa naiset voivat kommunikoida suomenkielisten kanssa ja osallistua suomenkieliseen toimintaan.

Matalan kynnyksen toiminnan lisäksi naisen I 3 haastattelussa mainittiin myös suomen kielen kurssit sekä ammattikorkeakouluopinnot. Haastateltu I 4 kertoo, kuinka aikaisemmin sosiaalitoimiston asiakkaat saivat paljon erilaista tukea kotoutumiseen sosiaalityöntekijältä. Sosiaalityöntekijä auttoi asumisasioissa, tutustumisessa kantasuomalaisiin ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Hän mainitsee, että nykyisin järjestöt, kuten Nicehearts ja projektit järjestävät vastaavia palveluita maahanmuuttajille.

Myös ryhmä II naiset mainitsevat useita palveluita, joista maahanmuuttajanaiset saavat apua ja tukea. Kaikki ryhmän II naiset yhtä lukuun ottamatta kertoivat Vantaan Nicehearts ry:n toiminnasta. Naiset mainitsivat muun muassa KasvuKutsu-projektin työkokeilun, suomen kielen opiskelun sekä sosiaalisen tukitoiminnan. Haastatellut II 2 ja II 6 mainitsivat ystävätoimin-

nan, toinen Mannerheimin lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille ja toinen Punaisen ristin ystävätoiminnan vapaaehtoisen näkökulmasta.

Ryhmä II naiset mainitsivat myös eri viranomaisia, joilta olivat saaneet apua. Naiset II 2, II 4 ja II 7 mainitsivat työvoimatoimiston ja naiset II 2 ja II 7 Kelan palvelut. Lastensuojelu ja turvakoti mainittiin yhden naisen haastatteluissa, samoin kuin vasta maahan muuttaneiden kuntalaisten palvelut. Nainen II 5 ja II 6 mainitsivat Riihenajan tukihenkilötoiminnan. Neljä ryhmän II naisista kertoi omista kokemuksistaan erilaisissa työkokeilu-, työharjoittelu- ja palkkatukipaikoissa. Useat kertoivat myös käyneensä suomen kielen kursseilla. Nainen II 8 kertoi leiritoiminnasta, johon pääsee ilman perhettä.

Monet naiset kertoivat lisäksi, mistä palveluista maahanmuuttajanaiset eivät ole saaneet tukea. Suomen kielen starttikurssit mainittiin kahden naisen haastatteluissa; toisen mielestä ne eivät olleet kuitenkaan hyviä. Useamman naisen elämäntarinasta näkyi myös eteenpäin pääsyn vaikeus: useat naiset olivat käyneet monia erilaisia kursseja ja osallistuneet moniin työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin, mutta kokivat silti, ettei heidän kielitaitonsa tai kirjoitustaitonsa ollut riittävä, jotta pääsisi oikeisiin palkkatöihin. Myös sosiaalitoimisto mainittiin useassa haastattelussa, mutta naiset eivät kokeneet saaneensa sieltä apua, ainakaan nykyään.

6.3 Maahanmuuttajanaisten saama apu ja palveluiden merkitys heille

Monet haastatelluista kertoivat omakohtaisista kokemuksistaan eri kotouttamispalveluissa heidän tultuaan Suomeen. Useat heistä olivat kuitenkin muuttaneet ennen Vantaata jollekin toiselle paikkakunnalle. Tässä analyysissä keskitytään kuitenkin haastateltujen kokemuksiin maahanmuuttajanaisten käyttämistä vantaalaisista palveluista. Haastatteluissa naiset kuvailivat runsaasti, kuinka Vantaan Nicehearts ry ja muut vantaalaiset kotouttavaa työtä tekevät toimijat ovat auttaneet heitä tai muita maahanmuuttajanaisia.

Vantaan Nicehearts ry:n maahanmuuttajanaيسille tarkoitetut palvelut ja toiminta korostuvat naisten haastatteluissa. Niistä puhutaan ylivoimaisesti eniten ja hyvin positiivisesti, johtuen luultavasti edellisessä luvussa pohdituista syistä. Haastatellun I 3 mukaan on todella tärkeää, että Vantaan Nicehearts ry on matalan kynnyksen paikka: ”Kuka vaan nainen voi tulla tänne ja siis kysyy ihan mitä vaan apua ja tukea. Ja he saavat sitä. Se on mun mielestä tärkein asia.” Myös Tyttöjen tilan toiminta on maksutonta ja tytöt voivat osallistua siihen vapaasti. Naisen II 3 mielestä Niceheartsin henkilökunta suhtautuu ihmisiin empaattisesti.

Haastateltu I 5 kertoo, ettei hänellä ole ollut tarvetta viranomaisten palveluille, koska hän on saanut tarvitsemansa avun Niceheartsista. Hän on saanut tietoa maahanmuuttajille tärkeistä asioista ja heidän tarpeistaan sekä tietoa siitä, mitä on kotoutuminen. Haastateltu kertoo

myös tullessaan itse rohkeammaksi ja aktiivisemmaksi saatuaan tukea Niceheartsista, mikä on johtanut työpaikan saamiseen. Hän kuvailee, kuinka naiset tulevat Niceheartsille yksinäisinä ja surullisina, mutta heidän mielialansa muuttuu nopeasti. Naiset voivat puhua ongelmistaan, ja sitä kautta heille tulee parempi olo. Kaikki ovat ystävällisiä, ja paikan ilmapiiri vaikuttaa positiivisesti naisten mielialaan. Ja kun yksi nainen tulee Niceheartsiin, hän tuo sinne myös kaverinsa. Useat haastatellut ovat suositelleet Niceheartsia tutuilleen.

Vantaan Nicehearts ry järjestää maahanmuuttajanaishille tarkoitettua sosiaalista tukitoimintaa. Nainen I 3 kuvailee haastattelussa tukitoiminnan tärkeimmäksi asiaksi keskustelun tai vertaistuen antamisen naisille, joilla on henkisesti rankka tilanne. He voivat esimerkiksi olla kotona pienten lasten kanssa. Naisilla on tarve vain puhua jonkun kanssa. Haastateltu II 8 kertoo, että kun hän on ”joskus surullinen niin -työntekijä- antaa teetä ja istuu lähellä ja kuuntelee”. Nainen II 5 kertoo, että hänestä on mukava käydä Niceheartsilla, koska siellä hän voi tavata muita ihmisiä, keskustella ja tehdä käsitöitä. Muut keskustelevat hänen kanssaan ja opettavat suomea. Naisen I 3 mukaan on myös mahdollista, että nainen ei itse pysty kuvailemaan ongelmaansa heikon kielitaidon takia, tai tiedä, onko se mikään oikea ongelma. Silloin ”he voivat tulla tänne ja ihan selittää” ja työntekijä voi auttaa selvittämään tilannetta.

Asiakaskuntaan kuuluu maahanmuuttajanaisia, jotka tarvitsevat paljon tukea normaalissa elämässä: ”Heille pitää hoitaa ihan kaikki asiat, esim. jos he haluavat saada rahaa, pitää hoitaa kaikki paperit. Paljon eri juttuja, mitä pitäisi hoitaa -työntekijällä-.” Naiset I 5, II 1 ja II 4 kuvailevat haastatteluissaan, kuinka henkilökunta tarvittaessa menee naisten mukaan eri paikkoihin sekä selittää asioita heille. Apua saa asiainnissa esimerkiksi Kelan, TE-toimiston, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kanssa. Nainen II 4 mielestä asiointi eri virastoissa sujuu paremmin, jos Niceheartsin työntekijä on varannut ajan tai tulee mukaan tukihenkilöksi. Naiset II 1 ja II 4 ovat sitä mieltä, että maahanmuuttajanaiset saavat paljon apua Niceheartsin sosiaalisen tukitoiminnan työntekijöiltä asiointiin, mutta myös suomen kielen opiskeluun ja hakemusten tekoon.

On olemassa myös naisia, jotka ovat asuneet Suomessa viisi tai kymmenenkin vuotta, mutta eivät osaa suomea tai ovat luku- ja kirjoitustaidottomia. Hekin voivat tulla ja pyytää apua, esimerkiksi hakemusten tekoon tai suomen ja lukemisen opiskeluun. Naisen I 3 mukaan opetuksessa otetaan huomioon naisten tarpeet ja taso, mikä on hyvä, koska lukutaidottomuus voi olla vaikea ja henkilökohtainen asia naiselle. Kuka tahansa maahanmuuttajanaishenkinen voi osallistua keskiviikkoisin avoimeen suomen kielen opetukseen, jota järjestävät vapaaehtoiset opettajat. Haastatellun I 3 mukaan kauan Suomessa asuneille naisille on vaikea päästä kursseille. Vantaan Nicehearts ry:n KasvuKutsu-projekti on siksi tärkeä. Nainen II 2 kertoo, että on tullut KasvuKutsu-projektiin oppiakseen kirjoittamaan hakemuksia ja ansioluetteloita. KasvuKutsun työkokeilusta on saanut paljon työnhakuun liittyvää tietoa.

Niceheartsin lisäksi joissakin haastatteluissa mainittiin, kuinka jotkut muut kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeitä maahanmuuttajanasille. Eräs ryhmän I haastatelluista kertoi Haku- nilan kansainvälisen yhdistyksen toiminnasta. Naiset pitävät ruoanlaitosta, joten heillä on ruokakerho ja perjantaisin yhteinen ateria, johon naiset osallistuvat tuomalla jotain syötävää. Keskusteluryhmässä naiset voivat kysyä apua omiin ongelmiinsa tai saada apua kotoutumiseensa. Yhdistys on tehnyt sopimuksen Tikkurilan sosiaaliaseman kanssa, joten syyrialaiset pakolaiset ohjataan sinne saamaan tietoa Vantaan palveluista. Yhdistys auttaa kotoutumisessa. Haastateltu myös kertoo, että on valmis auttamaan maahanmuuttajia, vaikka ei olisikaan työssä, jos joku ottaa yhteyttä.

Nainen I 4 kertoo Koivukylässä ja Helsingissä sijaitsevista paikoista, joissa naiset voivat kokoontua ilmaiseksi ja järjestää esimerkiksi juhlia. Kokoontumiset ovat vain naisille ja niihin on matala kynnyksellä tulla. Kokoontumisten keskustelut antavat työntekijälle mahdollisuuden saada tietoa naisten elämästä ja ongelmista, jolloin on myös mahdollisuus auttaa heitä pikkuhiljaa. Mannerheimin lastensuojeluliitto järjestää Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa. Nainen II 2 kertoo, että vapaaehtoinen suomalainen äiti on opettanut hänelle suomen kieltä ja vienyt kirjastoon. He voivat puhua kaikenlaisista asioista ja lapset voivat leikkiä yhdessä. Myös haastateltu II 6 kertoo haluavansa olla jonkun toisen ystävä. Hän on ilmoittautunut itse Punaisen Ristin tukihenkilöksi, koska haluaisi jutella toisen ihmisen kanssa: ”Tukitoiminta tois valoo mun elämään, et ois ajatukset jossain muualla.” Haastateltu II 8 mielestä maahanmuuttajanasille tarkoitettujen leirien ovat todella mukavia. Vaikka hän on ollut surullinen lähtiessään, siellä on saanut rentoutua, hemmotella itseään ja nukkua rauhassa. Leireillä saa myös viettää aikaa tuttujen naisten kanssa.

Myös Vantaan kaupungin Silkinportin toimintakeskuksen palvelut nousivat esiin useamman naisen haastatteluissa. Haastateltu I 1 kertoo, että Silkinportti on matalan kynnyksen paikka. Kädentaitoryhmä on suosituin ryhmä ja toiminnalliset asiat yhdistävät, kuten ruoanlaitto, kun maahanmuuttajat voivat opettaa toisia. Pelkkä keskustelu ei houkuta ihmisiä, mutta jonkun toiminnan jälkeen sekin sopii. Kokeilussa on ollut kevyttä liikuntaa, josta naiset pitivät. Nainen I 4 kertoo, että aikaisemmin (ilmeisesti vuosia sitten) Silkinportissa järjestettiin liikuntaa, jossa oli hyvä ohjaaja. Sen jälkeen ohjaajaksi tuli henkilö, joka puhui vain venäläisten kanssa, eikä hän ymmärtänyt. Silkinportissa järjestettiin myös kulttuuripäiviä, joissa laulettiin yhdessä, ompelukurssia, joka oli aina täynnä naisia sekä toista kerhoa, johon sai ottaa lapset mukaan, koska leikkihuone oli järjestetty. Tämä oli tärkeä asia. Nykyisin on paljon kielikursseja, joihin voi olla vaikea tulla mukaan, jos ei osaa yhtään suomea.

Kaksi haastatelluista kertoi myös Riihenaika Oy:n tukihenkilötoiminnasta. Eräs nainen kertoo, että tukihenkilö kävi hänen kotonaan ja antoi tukea kerran viikossa. Hän tarvitsi jotakuta ma-

sennuksen takia vain keskustelemaan joskus. Suomessa ihmiset ovat usein kiireisiä, eikä heillä ole aikaa. Toiselle naiselle Riihenajan tuki on ollut todella tärkeää. Tukihenkilö auttoi hakemusten täytössä ja muissa paperitöissä, arjen askareissa ja jopa asunnon hankkimisessa vaikeassa tilanteessa. Hän kokee, että Riihenajasta hän sai ensimmäistä kertaa oikeasti apua, ja että häneen luotettiin.

Haastatellut pohtivat myös yleisesti, minkälaiset palvelut ovat hyviä maahanmuuttajaisille. Nainen I 3 kertoo, että kolmannen sektorin paikoissa on rento tunnelma verrattuna viranomaisiin ja että on hyvä, jos kolmas sektori antaa laajasti tukea ja apua maahanmuuttajaisille. Maahan muuttaneet naiset tarvitsevat ensisijaisesti keskusteluapua, jotta saataisiin selville, mitä tarpeita naisilla itseasiassa on. Naisen II 3 mielestä on hyvä, jos maahanmuuttajaisella on joku, joka näyttää ja kertoo, mutta vähitellen naisen pitää myös alkaa itse tehdä ja itsenäistyä. Ei ole tarkoituksena olla aina riippuvainen toisesta. Naisten I 3 ja II 7 mukaan on hyvä, että on olemassa monipuolisesti paikkoja, joissa voi käydä ilman lasta tai lapsen kanssa.

Naisen I 3 mukaan erityisesti venäläiset naiset kaipaavat paikkoja, joissa voivat kommunikoida suomalaisten naisten kanssa ja kehittää kielitaitoa. Päivittäisessä elämässä kohtaaminen voi olla vaikeaa, mutta esimerkiksi avoimissa päiväkodeissa järjestetään suomen kielistä toimintaa, johon äidit voivat osallistua lasten kanssa. Naisen I 5 mielestä on hyvä, että naisilla on mahdollisuus osallistua johonkin toimintaan tai työhön kodin ulkopuolella. Hän vetoaa haastattelussaan Vantaan kaupunkiin, jotta se tukisi maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä toimintoja ja tukisi sillä tavalla maahanmuuttajien mahdollisuuksia elämässä.

Haastatellun I 4 mukaan maahanmuuttajaiset eivät kuitenkaan tiedä monista projekteista, palveluista ja toimijoista. Myös muut seikat rajoittavat tai vaikeuttavat maahanmuuttajaisien löytämistä eri palveluihin. Naisen I 3 mielestä maahanmuuttajalle voi olla vaikeaa tulla uuteen paikkaan, kuten Niceheartsiin, koska se ei ole niin tuttu paikka kuin esimerkiksi Kela. Naisen I 1 mukaan maahanmuuttajien saaminen mukaan uuteen toimintaan on vaikeaa ja asiakas täytyy saada avautumaan oikealla lähestymistavalla. Mutta alkuvaikeuksien jälkeen ristiriidat kyllä selviävät keskustelemalla.

Viranomaisia maahanmuuttajaiset tapaavat myöskin, vaikka haastatteluissa viranomaista paamisia ei käsitelty kovinkaan paljon. Haastateltujen I 3 ja I 4 mukaan maahanmuuttajainen luottaa viranomaisen antamaan tietoon, esimerkiksi kun viranomainen suosittelee jotain kolmannen sektorin paikkaa, nainen uskaltaa mennä sinne. TE-toimiston asiakkaat tulevat Niceheartsiin, koska viranomaiset suosittelevat paikkaa. Yhteistyötä pitäisi parantaa, jotta viranomaiset antaisivat tietoa Niceheartsin toiminnasta asiakkailleen. Naisen I 4 mielestä maahanmuuttajainen ei halua, että muut saman maalaiset tietävät hänen ongelmiaan. On hyvä, jos nainen voi mennä johonkin toimistoon keskustelemaan ongelmista suomalaisen hen-

kilön kanssa. Nainen I 3 mukaan viranomaisten etuna on se, että he voivat mennä ihmisten kotiin, jos asiakas ei liiku kodin ulkopuolella.

Haastateltu II 2 kertoo, että on hyvä, kun ainakin Kela ja TE-toimisto palvelevat myös venäjäksi. Toisaalta hänen mielestään TE-toimisto auttaa vain, jos osaa suoraan pyytää. Yleensä häntä neuvotaan etsimään tietoa TE-toimiston omilta sivuilta. Haastatellun mielestä hänen miespuolinen tuttunsa on saanut paljon enemmän apua, kuten kurssitarjouksia ja työpaikkailmoituksia, TE-toimistosta. Nainen II 4 kokee kuitenkin saaneensa paljon apua TE-toimistosta.

Nainen I 4 kertoo, että aikaisemmin maahanmuuttajat saivat paljon apua sosiaalitoimistosta; sieltä esimerkiksi käytiin kotikäynneillä ja tutustuttiin asiakkaisiin kunnolla. Sosiaalitoimi hoiti maahan muuttaneiden kaikki asiat. Nykyisin kaikki asiat hoidetaan täyttämällä hakemuksia tai puhelimitse. Haastatellun mielestä maahanmuuttajanaiset eivät pääse helposti kotoutuskursseille, vaan joutuvat olemaan kotona pitkiä aikoja sosiaaliuella. Tämä passivoi naisia, ja sopeutuminen työelämän päivärytmiin voi olla vaikeaa, jos on tottunut vain olemaan kotona ja nukkumaan myöhään.

Naiset II 1 ja 2 kertovat myös osallistuneensa moniin kielikursseihin ja työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin, kuten työkokeiluihin. Tarkoituksena on ollut vahvistaa kielitaitoa, mutta toinen nainen kokee, että hänellä ei ole ollut oikein muutakaan vaihtoehtoa, kuin osallistua yhä uudelleen työkokeiluihin. Toisen mielestä suomen kielen opiskelu on reitti työelämään; vahvemmalla luku- ja kirjoitustaidolla on mahdollisuudet päästä opiskelemaan ammattiin ja siten töihin. Nainen II 4 myös kertoo haluavansa osallistua suomen kielen kursseille, koska luku- ja kirjoitustaito ovat vielä heikkoja. Toisaalta naisen II 7 mielestä työpaikalla oppii paremmin suomen kieltä, koska käytännön harjoittelua on enemmän.

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä viimeisessä luvussa tiivistetään analyysini tuloksia sekä vertaillaan niitä aikaisempiin tutkimuksiin. Siinä pohditaan opinnäytetyön yhteyttä vallitsevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja opinnäytetyön merkitystä vantaalaisille sosiaalipalveluille. Luku käsittelee myös opinnäytetyöprosessin aikana heränneitä ajatuksiani. Lopuksi pohditaan myös opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä.

Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt tuomaan esille maahanmuuttajanaisten näkemyksiä. Maahanmuuttajanaiset ovat kaksinkertaisesti marginaalissa, sukupuolen ja maahanmuuttajuuden vuoksi, ja siten myös syrjäytymisvaarassa. Martikaisen ja Tiilikaisen mukaan maahanmuuttotutkimus oli pitkään sukupuoletonta. Myös julkiset palvelut näyttäytyvät usein sukupuolille

neutraaleina. Naisten ja miesten maahanmuutossa ja kotoutumisessa on kuitenkin eroja. Aikaisemmin tutkimus on kuitenkin perustunut miesmaahanmuuttajien tilanteisiin perustuviin teorioihin ja näkökulmiin. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15.) Maahanmuuttajanaisia koskeva tutkimus lisääntyy kuitenkin koko ajan, ja siinä pyritään huomioimaan sukupuolen vaikutus. Esimerkiksi Väestöliitolla on julkaisuja, joissa käsitellään maahanmuuttoa ja kotoutumista naisten ja perheiden näkökulmasta (Martikainen & Tiilikainen 2007; Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013).

Opinnäytetyössäni analysoitiin maahanmuuttajanaisten haastattelujen aineistoja tutkimuskysymysteni pohjalta käyttäen menetelmänä sisällönanalyysia. Aineistosta nousi suhteellisen paljon vastauksia kysymyksiini. Maahanmuuttajanaiset kokevat kotoutumisen yksilöllisesti, mutta useamman naisen haastatteluissa korostuivat Suomeen muuton jälkeiset alkuvaikeudet, joista on kuitenkin mahdollista päästä eteenpäin ja löytää elämäänsä tärkeitä asioita, oppia uusia taitoja sekä ylipäättänsä löytää oman tapansa toimia uudessa maassa. Kotoutuminen on oppimista ja tottumista uuteen kulttuuriin ja yhteiskunnan pelisääntöihin, joten myös omalla motivaatiolla on prosessissa merkitystä. Vanhan kulttuurin tutut säännöt ja normit eivät enää toimi. Kotouttamiskoulutus on erityisen tärkeä asia, koska kielitaito on naisten mukaan avain kotoutumiseen ja hyvään elämään. Suomen kielen taito on välttämätöntä täällä. Tällä hetkellä kotouttamistoimenpiteet sekä niihin ohjaaminen eivät kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla, koska kursseille pääsy voi olla vaikeaa ja hidasta. Kotoutumista voivat vaikeuttaa myös väärinymmärrykset palveluja käyttäessä, negatiiviset kokemukset sekä maahanmuuttajan leima, joka seuraa ihmistä jopa koko loppuelämän.

Myös Schubert kuvailee Olemme muuttaneet ja -kotoudumme -kirjassa maahanmuuttajan kohtaamaa stressiä, joka johtuu uuden asuinpaikan eri kulttuurista ja tavoista. Henkinen rasite johtuu siitä, että arkiset toiminnot vaativat itselle outoja toimintamalleja ja käytäntöjä. Myös vieraan kielen käyttäminen ja kielitaidottomuus aiheuttavat stressiä. On tärkeää oppia toimimaan uudessa asuinmaassa, jotta asettuisi tänne mahdollisimman hyvin. Maahanmuuttaja sopeutuu parhaiten uuteen kotimaahan, kun hän pystyy löytämään tasapainon vanhan ja uuden kulttuurin välillä. Rennossa mielentilassa on helpompaa opiskella ja suunnitella elämäntavoitteita. Maahanmuuttajien välillä on kuitenkin suuria eroja siinä, kuinka he pystyvät hallitsemaan muuton aiheuttamia haasteita. (Schubert 2013, 63-65.) Esimerkiksi pakolaistaustaisilla maahanmuuttajille voi olla taustalle erilaisia traumoja, jotka vaikeuttavat opiskelua. Toisaalta he usein joutuvat huolehtimaan myös kotimaahan tai pakomatkalta jääneistä perheenjäsenistä ja sukulaisista.

Lähdekirjallisuudessa kuvattiin kielitaidon merkitystä kotoutumiselle. Pehkosen laadullisessa tutkimuksessa haastatellut maahanmuuttajat pitivät suomen kielen oppimista tärkeänä, jos aikoo jäädä Suomeen asumaan. Ongelmana pidettiin kielikurssien lyhyttä kestoa sekä opiskeli-

joiden heterogeenisyyttä. Erityisen hankala tilanne oli ihmisillä, jotka olivat työelämän ulkopuolella, kuten kotiäideillä, koska heillä oli vain vähän paikkoja, joissa harjoitella kieltä. (Pehkonen 2006, 51.) Samoja ajatuksia nousi esille myös omassa aineistossani.

Maahanmuuttajanaisten haastattelujen analysointi herätti minussa kysymyksen, milloin henkilö on kotoutunut. Kotoutumisajan pituus on kolme vuotta ja tämän aikana maahanmuuttajalla on oikeus kotouttamistoimenpiteisiin, kuten esimerkiksi kielikurssiin. On kuitenkin täysin mahdotonta väittää, että kotoutumisajan jälkeen maahanmuuttajat olisivat kotoutuneita Suomeen. Kirjallisuuden mukaan kotoutuminen ja integroituminen uuteen asuinmaahan on hyvin yksilöllinen prosessi, johon vaikuttavat yksilölliset, sosioekonomiset ja psykososiaaliset tekijät. Prosessi voi kestää vuosikausia, ja siinä voi olla vaiheita, joiden aikana muuttajan tunteet uutta kotimaata kohtaan vaihtelevat. On kehitetty myös malleja erilaisista sopeutumisstrategioista, joiden mukaan muuttajat joko luopuvat tai säilyttävät entisen tai uuden kotimaansa kulttuurin. Henkilö voi esimerkiksi luopua kokonaan vanhasta kulttuurista ja omaksua uuden kotimaansa kulttuurin. (Schubert 2013, 64.)

Voiko tällaista kotoutumista, jossa luovutaan kokonaan vanhasta kulttuurista, kuitenkaan pitää onnistuneena? Termiin kotoutuminen liittyy ajatus myös oman kulttuurinsa säilyttämisestä, samalla kun opitaan toimimaan uudessa kulttuurissa. Oma kulttuuri ja omat maanmiehet voivat olla tärkeitä monissa elämänvaiheissa muuttajan elämässä. Muuttaja voi saada heiltä tietoa uudesta asuinpaikasta, ja toisaalta vertaistukea kohdatessaan haasteita elämässään. Kaikki muuttajat eivät kuitenkaan kotoudu yhteiskunnan toivomalla tavalla, vaan joutuvat muun yhteiskunnan ulkopuolelle, marginaaliin. He voivat jäädä esimerkiksi työelämän ulkopuolelle koteihinsa. Myös analysoimissani haastatteluissa mainittiin syrjäytyneet maahanmuuttajanaiset, jotka eivät osallistu yhteiskunnan toimintaan. Nämä naiset eivät ilmeisesti ole kotoutuneet toivotulla tavalla. Berg kirjoittaa teoksessa *Sosiaalityön haasteet sosiaalityöstä pakolaisien parissa*. Hänen mukaansa kotouttamisen edellytyksenä on pääsy osalliseksi suomalaiseen yhteiskuntaan työn ja opintojen kautta kielitaidon puutteista huolimatta. (Berg 2012, 29-30.) Syrjäytyneiden naisten tapauksessa näin ei ole tapahtunut.

Samassa teoksessa Turtiainen kuvailee perheenyhdistämisen prosessin mahdollisia vaikutuksia perheenkokoajan omaan kotoutumiseen. Hän pitää kotoutumista oppimisprosessina. Oppiminen on mahdollista, jos ensisijaiset tarpeet, kuten turvallisuuden tunne, tulevat elämässä tyydytetyiksi. Perheenyhdistämisprosessi, johon liittyy pelko ja stressi perheenjäsenten puolesta, osuu usein kotoutumisajan kanssa päällekkäin. Ihminen saattaa ylläpitää rutiineita ja istua esimerkiksi kielikursseille, mutta monet asiat, kuten kielen oppiminen ja tulevaisuuden suunnittelu Suomessa saattavat tuntua turhalta, kun mieli on muualla. On tavallista, että osa perheestä jää vanhaan kotimaahan tai esimerkiksi pakolaisleirille, ja henkilö joutuu kanta-

maan huolta heidän hyvinvoinnistaan, usein myös tukemaan taloudellisesti, vaikka omatkin tulot olisivat pienet. (Turtiainen 2012, 41-50.)

Epäonnistuneeseen kotoutumiseen voi olla myös muitakin syitä. Haastatteluissa naiset kuvasivat entisen kotimaansa kulttuurin vaikutusta naisen elämään. Jotkut maahanmuuttajanaiset eivät esimerkiksi halua osallistua työelämään, vaan jäädä hoitamaan perhettä ja kotia. Haastateltujen mukaan elämä ei kuitenkaan voi jatkua pelkästään kotona, jos haluaa kotoutua Suomeen. Naisten mukaan joihinkin kulttuureihin kuuluvien naisten oli vaikeampi liikkua kodin ulkopuolella kulttuuristen syiden takia. Monet erilaiset syyt voivat rajoittaa naisten toimintakykyä uudessa kotimaassa. Myös psyykinen hyvinvointi vaikuttaa keskeisesti ihmisen toimintakykyyn. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa havaittiin, että venäläis- ja kurditaustaisilla maahanmuuttajilla oli enemmän masennus- ja ahdistusoireita kuin koko väestöllä. Naisilla oireita esiintyi enemmän kuin miehillä. Somalialaistaustaisilla oireita oli yhtä paljon kuin muulla väestöllä, mutta he käyttivät mielenterveyspalveluita huomattavasti vähemmän kuin koko väestö. Maahanmuuttajat kokevat, että heidän on vaikea päästä palveluihin. (Castaneda ym. 2012, 145-147.) Luonnollisesti hoitamaton masennus tai muu sairaus vaikeuttaa paljon kotoutumista, sekä esimerkiksi osallistumista kotoutumiskoulutukseen.

Kotoutumiskoulutuksen kielikurssin lisäksi naiset ovat usein käyttäneet paljon erilaisia sosiaalipalveluja muutettuaan Suomeen. Vantaalla on runsaasti erilaisia palveluja, joissa pyritään tarjoamaan tukea maahanmuuttajanaisille. Analysoimissani haastatteluissa maahanmuuttajanaisille tärkeinä sosiaalipalveluina korostuivat kolmannen sektorin paikat. Vantaan Nicehearts ry mainittiin lähes jokaisen naisen haastattelussa, osittain ehkä siitä syystä, että monet haastatteluista oli suoritettu Vantaan Nicehearts ry:n Naisresurssikeskus Pihlajassa ja monet naisista osallistuivat haastatteluihin, koska olivat mukana yhdistyksen toiminnassa, ja näin ollen helppo pyytää mukaan tutkimukseen. Sen lisäksi mainittiin muun muassa Hakunilan kansainvälinen yhdistys, Kasvokkain-ryhmätoiminta, Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Suomen Punaisen Ristin ystävä-toiminta. Vantaan kaupungin palveluista mainittiin Silkinportin toimintakeskus, jonka toimintaan kuuluu jossain määrin samankaltaista matalan kynnyksen ryhmätoimintaa kuin esimerkiksi Niceheartsin ja Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen toimintaan. Muita kaupungin palveluja olivat muun muassa Vantaan kaupungin maahanmuuttajien palvelut, aikuissosiaalityö ja lastensuojelu. Muista viranomaisista mainittiin Kela ja TE-toimisto. Kaupunki ja muut viranomaiset eivät kuitenkaan esiintyneet haastatteluissa pelkästään positiivisessa valossa. Yksityisen puolen palveluista mainittiin kaupungin ostopalvelun tuottaja Riihenaika oy.

Haastatteluissa naiset kuvailivat runsaasti, kuinka vantaalaiset sosiaalipalvelut palvelut olivat auttaneet heitä kotoutumaan ja myös myöhemmin elämän eri vaiheissa. Vantaan Nicehearts ry korostui aineistossa, ja siitä naiset puhuivat ylivoimaisesti eniten ja hyvin yksityis-

kohtaisesti. Haastateltujen mukaan Nicehearts on matalan kynnyksen paikka, jonne naiset ja myös tytöt voivat tulla vapaasti yksilöllisten elämäntilanteidensa kanssa ja saada tukea ja apua ongelmiinsa. Niceheartsin tuki on johtanut useiden naisten kohdalla elämäntilanteiden paranemiseen ja naisen itseluottamuksen kasvamiseen. Sosiaalinen tukitoiminta (nykyisin WahvaNainen-hanke) antaa naisille empaattista keskusteluapua ja vertaistukea sekä myös konkreettista apua asioinnissa eri viranomaisten kanssa. Niceheartsissa on otettu huomioon maahanmuuttajanaisten erilaiset tarpeet. Myös kauan maassa olleet naiset saivat apua ja koulutusta, esimerkiksi KasvuKutsu-hankkeessa.

Rädyn mukaan monikulttuuriset toimintakeskukset mahdollistavat maahanmuuttajien ja kansuomalaisten kohtaamisen ja ovat näin ollen tärkeitä. Henkilökohtaiset kontaktit suomalaisiin ovat erittäin tärkeitä maahanmuuttajan kotoutumiselle. Näissä paikoissa maahanmuuttajat voivat saada tukea kotoutumiseen yhteisen oleskelun ja tekemisen kautta. Monikulttuuriset keskukset myös edistävät yhteisön sopeutumista monikulttuurisuuteen. (Räty 2002, 153.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi -tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien terveydentilaan vaikuttaisi myönteisesti maahanmuuttajien työ- ja toimintamahdollisuuksien parantaminen. Lisäksi maahanmuuttajien terveydentilaa parantaisi kaikki muu lisääntynyt kanssakäyminen maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. (Castaneda jne. 2012, 150.) Vantaan Nicehearts ry:n toiminnassa on mukana suomalaisia naisia, jotka esimerkiksi opettavat suomen kieltä maahanmuuttajanaيسille.

Haastatellut naiset mainitsivat myös muita matalan kynnyksen ja kolmannen sektorin paikkoja, joista maahanmuuttajanaiset olivat saaneet kaipaamaansa tukea ja apua. Ylipäätänsä läpi koko aineiston naiset tuntevat arvostavan eri sosiaalipalveluissa sitä, että he ovat tulleet kohdatuiksi, he ovat voineet jakaa ongelmiansa muiden kanssa ja että paikkaan on helppo tulla, eli se on niin sanottu matalan kynnyksen paikka. Myös toiminnallisuus voi madaltaa kynnystä tulla palveluun tai toimintaan mukaan. Maahanmuuttajanaيسilla on erilaisia tarpeita; jotkut haluavat tanssia, laulaa, mennä uimaan, tehdä ruokaa ja käsitöitä. Toiset tarvitsevat enemmän tietoa ja informaatiota, esimerkiksi koskien erilaisia tukia ja palveluja. Yleinen ongelma on kuitenkin, etteivät monet naiset tiedä eri palveluista, tai esimerkiksi kolmannen sektorin yhdistyksistä, eikä niihin hakeutuminen oli aina helppoa. Naiset saattavat jännittää uuteen, outoon paikkaan menemistä.

Viranomaisia naiset saattavat uskoa helpommin kuin ketä tahansa muuta tuttuaan, mutta heillä on myös kokemuksia, ettei esimerkiksi sosiaalitoimistossa tai TE-toimistossa kohdata maahanmuuttajanaيسia oikealla tavalla tai oteta huomioon heidän tarpeitaan. Kahdesta maahanmuuttajanaisten haastattelusta nousi esille selvästi, kuinka aikaisemmin aikuissosiaalityöstä oli saanut paljon apua varsinkin maahanmuuton alkuvaiheessa, mutta nykyisin apua on vaikea saada. Naiset eivät ole tulleet kohdatuiksi, eivätkä he ole saaneet neuvoja ja apua sosiaa-

litoimesta. Syytä tähän on vaikea löytää, osittain se voi johtua siitä, että kun naiset ovat olleet kauan Suomessa, kotoutumisajan palvelut eivät ole enää heidän saatavillaan. Naisten kokemuksiin voi olla myös muita syitä. Talentia-lehden artikkelissa kuvataan käytäntötutkimuksessa esille nousseita vantaalaisen aikuissosiaalityön haasteita. Nykypäivänä aikuissosiaalityötä Vantaalla vaivaavat kiire ja liian suuret asiakasmäärät henkilöstöön nähden. Työssä korostuu toimeentulotuki ja kriisityö, eikä asiakkaan kohtaaminen. Työntekijöillä ei ole aikaa tehdä asiakastyötä, mikä pitäisi olla kuitenkin työn lähtökohta. (Marttila 2012.) Nämä asiat varmasti vaikuttavat myös maahanmuuttajanaisten näkemyksiin ja kokemuksiin sosiaalipalveluista.

Myös kielikursseista ja muista työllistymistä edistävästä toimenpiteistä naisilla on monenlaisia kokemuksia. Naiset pitävät kielitaitoa tärkeänä asiana, mutta erityisesti pitkät odotusajat kotoutumiskoulutuksiin ovat ongelmallisia, koska ne passivoivat naisia. Toisaalta myös kotoutumisajan päätyttyä naisilla on usein vaikeuksia päästä sopivaan toimintaan, joka oikeasti edistäisi kielitaitoa ja työllistymistä ja johtaisi työelämään. He kokivat, ettei heidän kielitaitonsa tai kirjoitustaitonsa ollut riittävä, jotta pääsisi oikeisiin palkkatöihin, vaikka työllistyminen olikin monen naisen tavoite. Useamman naisen elämäntarinasta näkyi myös eteenpäin pääsyn vaikeus: useat naiset olivat käyneet monia erilaisia kursseja ja osallistuneet moniin työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin, mutta eivät olleet työllistyneet avoimille työmarkkinoille. Larjan ja Sutelan artikkelissa, joka perustuu vuosina 2014-2015 tehtyyn Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimukseen, vertaillaan ulkomaalais- ja suomalaistaustaisen väestön työllisyyttä. Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste (63,7 %) oli noin 10 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin suomalaistaustaisten (73,7 %). Pakolaisten työllisyys tilanne oli vaikein. (Larja & Sutela 2015.)

Sukupuolten välillä työllisyysasteessa oli runsaasti eroa. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisydessä oli vain muutaman prosenttiyksikön ero verrattuna suomalaistaustaisten miesten työllisyyteen, kun taas ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyys oli 17 % matalampi kuin suomalaistaustaisten naisten. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyys alkaa jäädä suomalaistaustaisten jälkeen jo 24-vuotiaasta eteenpäin, eli nuorempana kuin miesten kohdalla. 25-29-vuotiaiden naisten työllisyysasteen suuri ero selittyy maahanmuuttajataustaisten varhaisemalla perheellistymisellä ja 17 prosenttia heistä ilmoitti pääasialliseksi toiminnakseen omien lastensa hoitamisen. Vastaava luku suomalaistaustaisten kohdalla oli 11%. Nuoremmassa ikäluokassa erot olivat myös suuret: ulkomaalaistaustaisten 15% ja suomalaistaustaisten 4%. Naisten työllisyysasteeseen vaikutti kuitenkin Suomessa asuttu aika, toisten kuin miesten kohdalla. Alle viisi vuotta asuneilla naisilla työllisyysaste oli 40 prosenttia, mutta yli kymmenen vuotta asuneilla 67 prosenttia. (Larja & Sutela 2015.)

Maahanmuuttajanaisten lähtökohdat voivat olla vaikeat heidän pyrkiessään kotoutumaan suomalaisen yhteiskuntaan. Esimerkiksi työelämään pääsyssä on haasteita. Maahanmuuttajanaiset tarvitsevat monenlaisia palveluja, joissa heidän yksilölliset tarpeensa pystytään huomioimaan ja joissa heitä kuunnellaan. Olisi tärkeää, että he pystyisivät itse olla mukana palveluiden kehittämisessä ja myös tuottamisessa. Tulevaisuudessa olisikin tärkeää selvittää laajemmin palveluita suunniteltaessa maahanmuuttajanaisten näkemyksiä ja toiveita eri palveluiden toimivuudesta. Esimerkiksi Vantaan Nicehearts ry:n Naapuriäiti-hanke pyrkii tähän. Vantaan kaupungin tuki on tärkeää, jotta vastaavanlaista toimintaa pystyttäisiin järjestämään tulevaisuudessakin Vantaalla.

7.1 Luotettavuustarkastelu ja eettiset kysymykset

Tuomen ja Larvan mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa voidaan arvioida puolueettomuutta. Opinnäytetyössäni maahanmuuttajanaisten haastatteluja pyrittiin ymmärtämään objektiivisesti. Tekstejä käsiteltiin hyvin vähän, vaikka osassa naisten kielitaidon puutteet vaikeuttivat ymmärtämistä. Analyysissä ei tulkittu naisten puheita, vaan otettiin huomioon vain se, mitä he ovat todella sanoneet itse. Toisin sanoen heidän ei ole oletettu puhuvan muusta kuin konkreettisesti siitä asiasta, mistä he puhuvat. Omat asenteeni ja ominaisuuteni sekä taustatietoni ovat saattaneet vaikuttaa tulkintaani, mutta olen pyrkinyt välttämään sitä tietoisesti. Analyysissä ei ole pyritty mihinkään tulokseen, vaan kuvaamaan to-tuudenmukaisesti aineistosta nousevia teemoja liittyen tutkimuskysymyksiini. Opinnäytetyön suunnittelussa ja rakenteessa on pyritty johdonmukaisuuteen. Tämä näkyy kirjallisen tuotoksen selkeänä kulkuna ja kokonaisuuden tarkasti pohdittuna loogisena järjestyksenä. Toisaalta prosessi on ollut pitkä, mikä on osaltaan vaikuttanut opinnäytetyön prosessin selkeyteen ja johdonmukaisuuteen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pohtiessa tulisi kiinnittää huomiota kokonaisuuteen, eli tutkimuksen sisäiseen johdonmukaisuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134-136.)

Luotettavuus perustuu myös tutkimuksen eettiseen kestävyyteen. Tutkimuksen laadukkuus liittyy moniin tutkijan valintoihin, kuten siihen, miten hyvin suunnitelma on tehty, onko valittu tutkimusasetelma sopiva ja kuinka hyvin raportointi suoritetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127.) Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kuvailla maahanmuuttajanaisten näkemyksiä ja kokemuksia vantaalaisten sosiaalipalvelujen vaikutuksesta kotoutumiseen. Myös aiheen valintaan liittyi eettisiä kysymyksiä, kuten kysymykset siitä, kenen ehdoilla aihe valittiin ja miksi opinnäytetyö tehtiin. Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui suureksi osin siitä siitä, että Vantaan Nicehearts ry:n tekemä esiselvitys oli opinnäytetyöni pohjana. Myös työelämän yhteistyökumppanin ehdotukset ja oma kiinnostukseni vaikuttivat tutkimuskysymysten muotoilemiseen. Suunnitelmani on muuttunut kuitenkin useita kertoja prosessin aikana. Suuri syy tähän on ollut hieman epämääräiset ja avonaiset suunnitelmat sekä eettisten ongelmien välttäminen

opinnäytetyössäni. Prosessin venymisellä huomattavasti pidemmäksi on ollut myös omat vaikutuksensa suunnitelmani muuttumiseen. Myös opinnäytetyöstä riippumattomat syyt, kuten oman ajankäyttöni suunnittelu sekä äkilliset muutokset elämäntilanteessani, ovat vaikuttaneet suunnitelman muokkaantumiseen.

Laadullisen tutkimuksen menetelmiä käyttäen on pyritty tuomaan esiin maahanmuuttajanaisten omat näkemykset puolueettomasti ja haastateltuja kunnioittaen. Maahanmuuttajanaiset sopivat parhaiten tutkielman tiedonantajiksi, koska he oletettavasti osaavat kertoa parhaiten omista näkemyksistään. Valmis aineisto valikoitui opinnäytetyöhön, koska se oli tarpeeksi laaja ja hyvin monipuolinen. Jos olisin itse etsinyt haastateltavat, en olisi luultavasti löytänyt yhtä heterogeenistä joukkoa maahanmuuttajanaisia. Toisaalta valmis aineisto oli kerätty Helsingin yliopiston tutkijan johtamassa esiselvityksessä, joten voi olettaa, että aineisto oli kerätty huolellisesti ja ammattitaitoisesti, sekä esimerkiksi litteroitu asianmukaisesti. Lisäksi se oli minulle helposti saatavilla.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaan myös tutkimuksen uskottavuus kärsii, jos tutkimuksen eettiset ratkaisut ovat ongelmallisia. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa, että noudatetaan rehellisyyttä ja huolellisuutta tutkimuksenteossa, tulosten kirjaamisessa ja arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopi hyvin opinnäytetyöni menetelmäksi, koska halusin, että aineistosta nousisi maahanmuuttajanaisten omia näkemyksiä mahdollisimman paljon. Sisällönanalyysin toteuttamisessa tutustuttiin ensiksi menetelmään ja sen jälkeen suoritettiin aineiston analyysi mahdollisimman tarkasti. Aineiston analyysissä ja sen kirjaamisessa tuloksiin on pyritty erityiseen huolellisuuteen ja luotettavuuteen. Opinnäytetyön prosessissa on pyritty puolueettomuuteen kaikissa prosessin vaiheissa ja pohdittu jatkuvasti esiin nousseita eettisiä kysymyksiä mahdollisimman objektiivisesti.

Minulle tämä on ollut ensimmäinen kerta, kun pyrin tekemään tutkielmaa noudattaen tieteellisen tutkimuksen periaatteita, joihin kuuluu oleellisena tutkimuksen eettisyys. Siksi olen ollut välillä kovin epävarma, ja ymmärtänyt asioita myös väärin. Olen kuitenkin jatkuvasti tuonut esiin huoliani oman opinnäytetyöni eettisistä ratkaisuista ja pyrkinyt tällä tavalla rehellisyyteen. Huoleni on liittynyt esimerkiksi lupien kysymiseen haastatelluilta, kun aloin analysoidaan aineistoja. Minun on ollut vaikea ymmärtää, että riittää, kun haastattelija on kysynyt luvat esiselvitystä varten. Näitä kysymyksiä on pohdittu esimerkiksi ohjaavan opettajan ja työelämän ohjaajan kanssa. Kaikissa turhissakin kysymyksissäni olen kuitenkin pyrkinyt eettisyyteen ja parempaan ymmärrykseen tutkimuksellisuuden periaateista. Jotta voisi tehdä hyvää tutkimusta, on sitouduttava eettisyyteen. Tutkimuksen eettisyyttä ei pitäisi pitää vain pakollisena asiana. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127.)

Myös tulosten arvioinnissa on oltu rehellisiä ja realistisia. Opinnäytetyö tehtiin käyttäen vain suhteellisen pientä määrää tiedonantajia, joten sitä ei voi suoraan yleistää koskemaan kaikkia maahanmuuttajanaisia. Monet analyysissä esiin tulevat asiat tukevat kuitenkin muutakin maahanmuuttajanaisista tehtyä tutkimusta. Opinnäytetyö tukeekin osaltaan muiden tutkimusten tuloksia, esimerkiksi koskien maahanmuuttajanaisten elämän haasteita ja kotoutumisen prosessia.

Prosessin aikana on tutustuttu laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä käsittelevään kirjallisuuteen ja pyritty ottamaan huomioon tutkimuksen luotettavuuteen, eettisyyteen ja puolueettomuuteen vaikuttavia tekijöitä. Luotettavuutta lisää, että laadullisen tutkimuksen tekijällä on riittävästi aikaa tehdä tutkimuksensa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 142.) Opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä, mikä luultavasti parantanut omaa ymmärrystäni tutkimuksen tekemisen periaatteista sekä eettisyyden merkityksestä tutkimuksen teossa. Toisaalta prosessini on ollut vähän liiankin pitkä, eikä aina tehokas. Lisäksi kaikkein tärkeimmässä vaiheessa eli tutkielman johtopäätösten ja pohdinnan kirjoittamisessa käytössä ei ollut aivan tarpeeksi aikaa. Siihen olisin kaivannut eniten tukea myös ohjaajilta.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan pyrkiä parantamaan triangulaation avulla. Termillä tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulisi löytää monia eri näkökulmia, joista lähestyä ja tarkastella tutkimuskysymystä. Triangulaation tyyppejä ovat muun muassa useiden tiedonkeruumenetelmien käyttö sekä tiedon syventäminen, esimerkiksi keräämällä tietoa kohderyhmän lisäksi vertailevalta ryhmältä. Näin voidaan lisätä ainakin tutkimuksen syvyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 142.) Prosessin alussa suunnittelin käyttäväni vertailevana näkökulmana maahanmuuttajanaisia työssään kohtaavia työntekijöitä. Toisaalta aineistoa olisi voinut kerätä itsekin käyttämällä teemahaastattelua ja itse hankittuja tiedonantajia. Toisin sanoen olisi voinut suorittaa vielä muutamia maahanmuuttajanaisten haastatteluja, joista olisi saanut lisää aineistoa analyysia varten. En kuitenkaan tehnyt sitä, koska aineistoa oli loppujen lopuksi tarpeeksi muutenkin. Muuten opinnäytetyön laajuus olisi kasvanut todella suureksi, eikä minulla ollut enää resursseja sellaiseen projektiin.

Opinnäytetyössäni analysoin ihmisten haastatteluja, joissa yksilöiden oma ääni oli paljon esillä. Niissä oli piirteitä, jotka muistuttavat vapaamuotoisia keskusteluja. Siksi opinnäytetyössä otettiin huomioon tutkimuseettisiä kysymyksiä. Näitä ovat esimerkiksi opinnäytetyön tekijän ja haastatellun asemat. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125.) Naisten anonymiteetinsuojaaminen huomioitiin, eikä opinnäytetyössäni tuoda esille seikkoja, joista heidän henkilöllisyytensä paljastuisi. Opinnäytetyössä on myös jätetty mainitsematta erityisen arkaluontoisia asioita käsitellessä, kuka naisista on kyseessä. Opinnäytetyössä on pyritty kirjoittamaan naisista kunnioitavasti ja heidän mielipiteitään arvostaen. Omalta osaltaan koko opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille maahanmuuttajanaisten omia näkemyksiä heidän elämästään ja tällä tavalla

vahvistaa heidän itsemääräämisoikeuttaan sekä asemaansa suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä.

Manhattan-tapauksilla tarkoitetaan tutkijan vastuuta omien tutkimustulostensa sovelluksista. Käsitteellä viitataan projektiin, joka johti atomipommien kehittämiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 129). Opinnäytetyössäni kiinnitettiin huomiota tutkijan vastuuseen. Kuvattaessa tuloksia korostetaan analyysin perustuvan maahanmuuttajanaisten usein hyvin subjektiivisiin käsityksiin, esimerkiksi eri sosiaalipalveluista. Monille palveluntuottajille olisi tärkeää tietää, kuinka hyvin ne pystyvät kohtaamaan maahanmuuttajanaisten tarpeet. Vaikka periaatteessa näkökulma on tärkeä, siihen liittyy myös ongelma ja riski siitä, että opinnäytetyön analyysin perustana olevat aineistot on kerätty suhteellisen pieneltä joukolta ihmisiä, joten tuloksia ei voi siksi suoraan yleistää. Tulosteni pohjalta voi kuitenkin pohtia, tulisiko esimerkiksi maahanmuuttajanaisten kokemuksia sosiaalitoimesta selvittää laajemmin ja ottaa huomioon paremmin, jotta se pystyisi vastaamaan kyseisen ryhmän tarpeisiin paremmin.

Tutkimuksen tulisi olla kaikin puolin eettisesti kestävä. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt siihen monilla tavoilla. Olen pyrkinyt tekemään viittaukset eri lähteisiin parhaan tietämykseni mukaisesti. Lisäksi olen varmistanut, että minulla on ollut tarvittavat tutkimusluvut ja tehnyt tarpeelliset sopimukset tutkimuksessa mukana olevien eri osapuolten välille. Opinnäytetyöni perustuu esiselvityksen haastatteluaineistoihin. Näin ollen materiaalini on ollut suhteellisen laaja ja monipuolinen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi. Haastatteluissa tuli ilmi eri henkilöiden henkilötietoja. Opinnäytetyössäni pyrin kuitenkin varmistamaan kaikkien haastateltujen sekä haastatteluissa esiin tulleiden henkilöiden anonymiteetin. Vantaan Nicehearts ry:n esiselvitys ei tule varsinaisesti julki kaikelle yleisölle, mutta opinnäytetyö sen sijaan ladataan Theseus-tietokantaan, joten opinnäytetyössä ihmisten henkilöllisyys ei voi olla tunnistettavissa.

7.2 Ammatillisen osaamisen kertyminen sekä oppimisprosessi

Yhtenä tavoitteenani opinnäytetyöprosessissa oli lisätä omaa ymmärrystä maahanmuuttajanaisten elämästä, heidän kotoutumisessaan kohtaamistaan haasteista ja maahanmuuttajatyössä hyödyllisistä menetelmistä ja käytännöistä. Olen mielestäni päässyt tavoitteeseeni, koska olen opinnäytetyöprosessin aikana sekä analysoinut maahanmuuttajanaisten haastattelumateriaaleja että kerännyt tietoa muista lähteistä. Ymmärrän paremmin maahanmuuttajanaisten tarpeita, ja kuinka heidät tulisi ottaa huomioon asiakasryhmänä eri palveluissa.

Aikaisempi tietämykseni jäsenyi kokonaisuudeksi, joka on hyvin esillä opinnäytetyössäni. Pystyin hyödyntämään aikaisempia opintoihin liittyviä tehtäviäni sekä syventämään niiden sisältöjä opinnäytetyössäni. Koen, että opinnäytetyöprosessi on kerryttänyt minun ammatillista

osaamista liittyen erityisesti asiakkaiden kohtaamiseen maahanmuuttajatyössä sekä ymmärrykseen palveluverkoston monimutkaisuudesta maahanmuuttajan näkökulmasta. Opinnäytetyöstäni on varmasti paljon hyötyä minulle itselleni omassa työssäni, koska aloitin työt maahanmuuttajien sosiaaliohjaajana Järvenpään kaupungin maahanmuuttajatoimisto Versossa tammikuussa 2016.

Henkilökohtaisena tavoitteenani opinnäytetyöprosessissa oli myös kehittää omaa tutkimuksellista ajattelua ja ymmärtää paremmin, mitä tutkimus on käytännössä. Olen omasta mielestäni saavuttanut tämän tavoitteen oikein hyvin. Tutustuin opinnäytetyöprosessin aikana kirjallisuuteen, jossa on kuvattu laadullista tutkimusta, sisällönanalyysia ja esimerkiksi tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lisäksi olen soveltanut näitä tietoja omassa työssäni. Vaikka ennen opinnäytetyön aloittamista pidin tutkimuksen tekemistä vaikeana ja omasta elämästä kaukaisena asiana, ymmärrän nyt, että tutkimuksellinen ajattelu on hyödyllistä myös ammattikorkeakoulutason opinnäytetyössä. Oma opinnäytetyöni pyrkii osaltaan toteuttamaan tutkimuksellisen ajattelun periaatteita, ja pyrin tuomaan niitä esille tekstissä, viittaamalla esimerkiksi tutkimuskirjallisuuteen, kun kuvailen opinnäytetyössäni käytettyjä menetelmiä.

Opinnäytetyö oli haastava työ minulle, koska se oli laajempi kuin muut sosiaalialan opintoihin sisältyvät yksittäiset tehtävät. Lisäksi tein sitä hyvin itsenäisesti, ilman esimerkiksi ryhmän tukea ja painetta. Opinnäytetyöprosessini oli pitkä. Tein suullisen sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä Vantaan Nicehearts ry:n kanssa jo marraskuussa 2014. Silloin en voinut vielä aloittaa opinnäytetyön suunnittelemista vakavasti, muun muassa muiden opintojaksojen tehtävien ja kuukauden ulkomaanmatkan takia. Tein hyvin optimistisen suunnitelman, kuinka tekisin opinnäytetyön keväällä 2015 samaan aikaan kun suorittaisin harjoittelun Vantaan Nicehearts ry:ssä. Minulla ei kuitenkaan ollut juuri tietoa, mitä opinnäytetyön tekeminen vaatii, eikä kunnollista suunnitelmaa edes suunnitelmavaiheeseen. Siksi opinnäytetyön suunnittelu siirtyi lähes kokonaan seuraavaan syksyyn, jolloin olin jo suorittanut lähes kaikki muut opintoni.

Aloitin opinnäytetyön suunnitelman tekemisen elokuussa 2015. Suureksi hyödyksi opinnäytetyön suunnittelemisessa olivat työpajat, joissa opinnäytetyön tavoitteet ja prosessi tulivat selvemmiksi, ja joista sai myös eräänlaista vertaistukea. Lisäksi sain paljon tukea eräältä opiskelukaveriltani, joka teki opinnäytetyötä samaa tahtia minun kanssani koko syksyn ajan. Vaikeinta oli, kun omaa motivaatiota laski tietämättömyys opinnäytetyön toteuttamismahdollisuuksista. Noin kolmea kuukautta syksyllä varjosti epätietoisuus, koska en ollut varma, voinko tehdä opinnäytetyötäni ollenkaan käyttäen esiselvitystä varten kerättyä aineistoa.

Kun esiselvityksen haastatteluja tehtiin, en kysynyt erikseen lupaa käyttää aineistoja opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöni oli kuitenkin osa esiselvitystä, joten lopulta sain luvan jatkaa työ-

tä. Olin tätä ennenkin tehnyt vähän työtä, mutta minulla ei ollut juurikaan motivaatiota. En tiennyt, joudunko vaihtamaan aihetta, joten tekemäni työ olisi voinut olla turhaa. Tämä prosessi oli kuitenkin opettavainen, enkä nyt välttämättä lähtisi samaan uudestaan. On parempi olla selvillä eri toimintaa rajoittavista ja määrittävistä tekijöistä, kuin sattumanvaraisesti päätyä tekemään jotakin, joka ei ehkä koskaan saa tarvittavia lupia.

Tein suuren osan opinnäytetyöstä nopealla aikataululla joululomalla 2015. Prosessia sekoitti vielä lisää se, kun otin vastaan työpaikan juuri ennen joulua. Tämä työ tuli aivan sattumalta, enkä ollut suunnitellut tekeväni opinnäytetyötä loppuun niin nopeasti ja vähillä työtunneilla. Uskon, että jos minulla olisi ollut enemmän aikaa käytettävissä, lopputulos olisi ollut vähän parempi. Olisin ehtinyt kasata enemmän teoreettista perustaa ja hankkia enemmän lähteitä. Olen kuitenkin hyvin tyytyväinen myös tähän tulokseen.

Lähteet

Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. ja Säävälä, M. (toim.) 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahanmuuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto

Alitolppa-Niitamo, A. ja Säävälä, M. 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. ja Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahanmuuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 5-12.

Alkukartoitus: apua hiljattain Suomeen muuttaneille. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015. http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/neuvonta/alkukartoitukset

Berg, K. Insha Allah - sosiaalityötä pakolaisasiakkaiden kanssa. Teoksessa Strömberg-Jakkas, M. ja Karttunen, T. (toim.) 2012. Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 14-34.

Castaneda, A, Rask, S, Koponen, P, Mölsä, M. ja Koskinen, S. 2012. Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61/2012. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Hakunilan kansainvälinen yhdistys. 2015. Viitattu 2.12.2015. <http://hakunila.org/>

Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus

Huhtinen, N. 2015. Naapuruussovittelun vaikuttavuusselvitys. Naapuruussovittelun keskus. Helsinki: Suomen pakolaisapu. Viitattu 10.11.2015. <http://naapuruussovittelu-fi-bin.directo.fi/@Bin/87242a62fa1dacc38e5947c0e03472ab/1447148915/application/pdf/177865/Naapuruussovittelun%20vaikuttavuusselvitys%202015.pdf>

Joronen, T. 2005. Maahanmuuttajien palvelut pääkaupunkiseudulla. Teoksessa Joronen, T. (toim.) Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 47-88.

Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Jokinen, A. ja Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino

Katisko, M. 2013. Maahanmuuttajien asunnottomuus metropolialueella. Teoksessa Hyväri, S. ja Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kotoutumisen tukeminen. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015. http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/neuvonta/alkukartoitukset

Kovanen, T. 2015. Vastaanottokeskuksiin syntynyt lähes tuhat uutta työpaikkaa. Keski-suomalainen. Viitattu 6.11.2015. <http://www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/vastaanottokeskuksiin-syntynyt-lahes-tuhat-uitta-tyopaikkaa/2140908>

Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L., Kivipelto, M., ja Petrelius, P. 2004. Sukupuoli ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-kustannus

Lahti, E. 2014. Viherfemakot hyysäävät turvapaikkaturisteja ja pikkuhitlerit kitisevät - Ryhmien nimeämisestä, rakentamisesta ja toiminnasta

maahanmuuttoaiheisissa verkkokeskusteluissa. Pro gradu-tutkielma. Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Helsingin yliopisto. Viitattu 6.11.2015.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153670/viherfem.pdf?sequence=1>

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011)17.6.2011. Finlex. Viitattu 29.10.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 30.12.2010. Finlex. Viitattu 28.11.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. (812/2000) 22.9.2000. Finlex. Viitattu 28.11.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Larja, L. ja Sutela, H. 2015. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla - naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Tilastokeskus. Viitattu 20.2.2016. http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html

Lemmetyinen, T. 2011. Yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 10.11.2015.

http://www.socca.fi/uutiset/uutisarkisto/kolumnit/yhteistyota_kolmannen_sektorin_kanssa.1802.news

Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. ja Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus

Luetaan yhdessä-verkosto. Viitattu 2.12.2015. <http://www.luetaanyhdessa.fi/sivu.html>

Kalliolan settlementti. Maahanmuuttajien vertaisohjaus. Viitattu 19.11.2015.

<http://www.kalliola.fi/sosiaalityo/neuvonta-ja-tuki/maahanmuuttajat/>

Maahanmuuttajien neuvontapiste Myyringissä. Vantaalla.info. Viitattu 1.12.2015.

http://www.vantaalla.info/sivu/index.php?option=com_content&task=view&id=222&Itemid=42

Maahanmuuttovirasto. 2016. Lehdistötiedotteet. Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8 000. Viitattu 23.1.2016.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vuonna_2015_myonnettiin_hieman_yli_20_000_oleskelulupaa_uusia_suomen_kansalaisia_reilut_8_000_64998

Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haastat. Teoksessa Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 15-37.

Marttila, M. 2012. Ongelma ja ratkaisu. Talentia. Sosiaalialan edunvalvonta- ja ammattilehti. Viitattu 7.2.2016.

http://www.talentia.fi/lehti/lehden_jutut/edunvalvontaa_ja_tyosuojelua?846_m=3103

Monika-Naiset liitto ry. Viitattu 2.12.2015. <http://monikanaiset.fi/tietoa-meista/monikanaiset-liitto-ry/>

Naapuriäiti -hanke. Vantaan Nicehearts ry. Viitattu 16.1.2016.

<http://www.nicehearts.com/hankkeet/naapuriaiti/>

Neuvontaa ulkomailta Suomeen muuttaneille. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015.

http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/neuvonta

Nicehearts. Vantaan Nicehearts ry. Viitattu 10.11.2015. <http://www.nicehearts.com/>

Nicehearts -esittelyvideo. Vantaan Nicehearts ry. Viitattu 16.1.2016.
<http://www.nicehearts.com/>

Opiskelu ja koulutus Vantaalla. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015.
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/opiskelu_ja_koulutus

Parviainen, E. (toim.) 2015. Vantaan väestö 2014/2015. Väestöraportti. Vantaan kaupunki. Viitattu 4.11.2015.
http://212.68.23.34/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/107989_vaestoraportti_2015_uusi.pdf

Pehkonen, A. 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Kunnalliskehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 52. Kunnalliskehittämissäätiö Kaks

Pohjanpää, K, Paananen, S ja Nieminen, M. 2003. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamlaisien elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus

Poikien talo. Mitä on sukupuolisensitiivinen poika- ja tyttötyö? Viitattu 10.11.2015.
<http://www.poikientalo.fi/mit%C3%A4-sukupuolisensitiivinen-poika-ja-tytto%C3%B6ty%C3%B6>

Puukko, L. 2014. Kuinka tutustua suomalaisiin? Maahanmuuttajanaisten arkielämän läheiset suhteet. Pro gradu -tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Viitattu 5.3.2016. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/135399>

Riihenaika. Viitattu 4.12.2015. <http://www.riihenaika.fi/>

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi

R3 maahanmuuttajanuorten tuki ry. 2015. Viitattu 2.12.2015. <http://www.r3.fi/>

Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa (toim.) Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. ja Säävälä, M. Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 63-77.

Silkinportin toimintakeskus. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015.
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/vapaa-ajantoiminta/silkinportin_toimintakeskus

Sisäministeriö. 2015. Kotoutuminen. Viitattu 7.10.2015.
<https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>

Snellman, O. 2016. Puheenvuoro seminaarissa: Turvapaikanhakijoiden vastaanoton kokonaisprosessi: Miten etenee? Alaikäisten ja nuorten aikuisten turvapaikanhakijoiden tilanne, kotoutuminen ja koulutuspolut - Yhteisseminaari virolaisten kanssa. Yhdessä koulutustakuuseen. Helsingin Diakoniaopisto

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. Viitattu 6.4.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveystalot maahanmuuttajille. Vantaan kaupunki. Viitattu. 1.12.2015.
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/sosiaali_ja_terveyspalvelut

Suomen ja ruotsin kielen opetus. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015.
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/kielenopetus

Suomen Pakolaisapu. Tukea arkeen vertaisryhmästä. Viitattu 10.11.2015.
<http://pakolaisapu.fi/kotimaan-tyo/kasvokkain.html>

Sutela, H ja Larja, L. 2015. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 3.11.2015. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html

Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. ja Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 16-31.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Palvelujärjestelmä. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 20.8.2015. <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/palvelujarjestelma?&print=true>

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja se loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 7.10.2015.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työelämä. Vantaan kaupunki. Viitattu 1.12.2015.
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/tyoelama

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Valtion kotouttamisohjelma: maahanmuuttaja tarvitsee kielitaitoa, koulutusta ja työtä. Viitattu 10.11.2015.
https://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2012/valtios_kotouttamisohjelma_maahanmuuttaja_tarvitsee_kielitaitoa_koulutusta_ja_tyota.106916.news

Vantaalla.info. 2015. Yhdistykset. Viitattu 10.11.2015.
http://www.vantaalla.info/sivu/index.php?option=com_sobi2&Itemid=21

Vantaan monikulttuurisuus ohjelma 2014-2017. Kaikkien yhteinen Vantaa. Vantaan kaupunki. Viitattu 7.10.2015.
http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/106603_Monikulttuurisuusohjelma.pdf

Vieraskieliset. Tilastokeskus. Viitattu 3.11.2015.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset>

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Kuvaileva tutkimusote. Viitattu 28.3.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289369433/1194290332634.html>

Ulkomaalaislaki (301/2004). 30.4.2004. Finlex. Viitattu 29.10.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Ulkomaalaistaustaiset. Tilastokeskus. Viitattu 3.11.2015.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset>

Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 300 000 rajan. 2014. Tilastokeskus. Viitattu 6.11.2015.
http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Finlex. Viitattu 29.10.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Julkaisemattomat lähteet:

Saksela-Bergholm, S. 2015. Esiselvitys liittyen kulttuuri- ja sukupuolitietoiseen aluekehittämishankkeeseen. Vantaan Nicehearts ry